

19181919192019211922192319241925
19261927192819291930193119321933
3193419351936193719381940194119
42194319441945194619471948194
9195019511952195319541955195619
571958195919601961196219631964
196519661967196819691970
1971197219731974 751976197719781
97919801 **אנחנו** 81981919821983
198419851986198719881989199019
911992199319941995199619971998
19992000200120022003200420
0520062007200820092010201120
122013201420152016201720182019

מאין

Ministry of
Culture
and National
Heritage of
the Republic
of Poland.

ממומן ע"י משרד התרבות ומורשת נכסי התרבות הלאומיים באמצעות הקרן לקידום התרבות

ההצגה "מאין אנחנו"

היוצרים:

יוצרי רעיון: מוני יוסף, רומנה קשביצקה ואנטוני סובולבסקי
במאי: אדם קוזיץ'-ברזובסקי
עריכה ווידאו: קינגה דלסקה
מוזיקה: פיוטר קלימק
מחזאי: יוסטינה ליטקובסקה
תלבושות: אנייסקה מילוניץ
שחקנים: ברברה לבנדובסקה, וויצ'יך סנדר, יאצק פיאטקובסקי, אדם קוזיץ'-ברזובסקי

עריכת תוכנייה:

פאוול דוויאנוביץ, יוסטינה פילינסקה, קשישטוף דרומינסקי, ירמה פייקוטובסקי, אנדז'יי לזובסקי

צלמים:

אנדז'יי לזובסקי (עמוד 15, 17, 22, 24, 27, 29, 30, 32, 54, 78, 81)
קונרד וילגושבסקי (עמוד: 18, 34, 50, 67, 75)
ביאטה סטנקובסקה, גז'וז' סקורני (עמוד: 10, 58, 61)
אנטוני סובולבסקי (עמוד: 94)
התמונות המופיעות בעמודים 8, 44, 68 נמצאות בארכיון המדינה הדיגיטלי.
כמו כן, נעשה שימוש בתמונות השייכות למשפחות המופיעות בתוכנייה.

יוזמת פרויקט:

רומנה קשביצקה

ראיונות:

אלכסנדרה בוגוסלבסקה, יואנה אולייניצ'ק, קשישטוף סיבירה, אלבירה סוקולובסקה, פאוול ויישחובייץ, אדם הליב, ביאטה באביאק, אנה סובולבסקה

חיבור כתבות:

מאלגוז'אטה פורגה

תרגום מפולנית לעברית:

אסתר פרסטר-אשכנזי

www.skadjestesmy.cpt.org.pl

מסת"ב: 978-83-950051-8-3

כל הזכויות שמורות לעמותת PTC וליוצרים

כמה מילים מהמתרגמת

מוחלטת, לשכוח את המאכלים שהתרגלתי ליהנות מהם ולא להשתמש בשפת אם – שהיא כל כך עשירה ומיוחדת. הסכמתי לקבל הצעה לתרגם את הקטלוג ואת ההצגה כי לא סמכתי על אף אחד אחר שיעשה עבודה יותר טובה ממני. אולי בצדק, או אולי להפך אבל נהנתי מכל רגע. בקשר לשמות ומקומות בפולין השתמשתי גם בכיתוב יידיש ועברי כדי להעביר את צילי השפה המקורית ולתת הזדמנות לישראלים המודרניים לקרוא את השמות האלה ללא רידוד בשפה. שמות של אנשים ומקומות שהם די מוכרים בארץ והם בשימוש יותר נפוץ, קיבלו אותיות בעברית מודרנית. אני מקווה שנתתי כבוד לטקסט, שפה, תרבות ועזרתי בבניית גשר בין שתי המדינות הנדירות האלה.

בברכה,

אסתר פרסטר-אשכנזי

אני נולדתי בפולין בשנות ה-80. בעצמי אני לא זוכרת קשיים של חיים תחת השלטון הקומוניסטי אבל אני כן זוכרת, בתור ילדה קטנה, את השם של לעך ולנסה, נשיא פולין לשעבר. לא ידעתי יותר מידי על פוליטיקה עד שהתבגרתי וקראתי יותר על מסירות נפש של פולנים אשר עשו כל שביכולתם להחזיר פולין להיות מדינה עצמאית, חופשית ודמוקרטית. לפני כמה שנים וכבר אחרי עלייתי ארצה, קראתי ספר על הרב מנחם מנדל שניאורסון ובו היה כתוב שלפני נפילת השלטון הקומוניסטי, לעך ולנסה נפגש עם הרב והוא בירך אותו ונתן לו שטר דולר המפורסם. אכן, לפי מילים אשר עלו בראיונים אשר תרגמתי מפולנית לעברית, אני מסכימה שגורלם של עם יהודי ועם פולני התערבבו אחד עם השני, לפעמים לטוב ולפעמים לרע. אך בתור יהודייה בעלת שורשים בפולין, אף פעם לא עלה לי בראש להסתלק מהתרבות שגדלתי בה בצורה

מבוא

לאורך חמש עשרה שנים אגודת זמן מקום וזהות מעורבת בפרויקטים הקשורים לזהות, זמן ומקום. לקראת שנת היובל שלנו החלטנו לעשות משהו "מיוחד". ה"משהו" הזה נברא בעכו (ישראל) בשיחת בוקר בין מוני יוסף - מנכ"ל תיאטרון בעכו, גב' רומנה קשעביצקה ואנטוני סובולבסקי מאגודה הנ"ל. להפתעה של כולם עלה כי גורלם היו מאוד דומים ובסיפורים שלהם עלו שמות של אותן ערים. ההיסטוריה של הפולנים אשר התגוררו באדמות של מערב פולין מאוד דומה לארץ ישראל. אדמות מערב פולין, כוללת עיר שצ'צ'ין, היא עיר שאליה תושבים התחילו להגיע אחרי שנת 1945. כל משפחה שחיה שם מספרת על שורשים במקום אחר - בדרך כלל באזורים במזרח או במרכז פולין. חלק מהמשפחות הועברו לכאן, חלק הגיעו על פי רצונם. שצ'צ'ין היא עיר מערבת של תרבות וטעמים רבים וקיימים בה זכרונות. בזכותו של פרויקט "מאין אנחנו" החלטנו לגלות שורשים של 20 משפחות והשפעתם להחזרת העצמאות של פולין בשנת 1918. חיפשנו תשובות לשאלות הקשורות לזהות העצמית, הקבוצתית ומקומית בתור מידה מסוימת. על בסיס ראיונות אלו עשינו גם הצגה וגם משחק אשר מאפשר לגלות את ההיסטוריה של המשפחה בקלות. הפרויקט זה הינו סיכום של 15 שנים של עבודתינו בקשר לזמן, זהות ומקום.

תקציר היסטוריה של פולין

- קבלת חוקה ביום 3.5.1971. חוקה זו הייתה השנייה בעולם אחרי החוקה אשר התקבלה בארצות הברית.
- תקופת הכבושה (1795-1918) - חלוקת שטחי פולין בין שלושת הכובשים - אוסטריה, ממלכת פרוסיה ורוסיה. מספר התמרדויות, פליטים פולנים מחוץ לגבולות המדינה.
- פרוץ מלחמת העולם הראשונה
- פעולות עבור קבלת עצמאות בשטחי פולין ומחוץ לפולין.
- הכרזת עצמאות ביום 11.11.1918
- קרב "פלא על ויסטולה" - ניצחון של צבא פולין בין הימים 13-25 באוגוסט 1920 בין צבא פולין לבין החיילים הסובייטים של הצבא האדום.
- הרפובליקה הפולנית השנייה בין השנים 1918-1939 אשר קיבצה אדמות משלושת הכובשים, מנוהלות ע"י חוקים, השכלה, מערכות רכבת, והתקדמות סוציו-כלכליות שונים. פולין הייתה מדינה מגוונת מכל סוגי התושבים: פולנים, אוקראינים 15%, יהודיים 8%, בלארוסים 4%, גרמנים 3% וליטאים 0.09%.
- מלחמת העולם השנייה - פריצה של גרמניה ומדינות ברית המועצות לפולין. עקב פעולות הנ"ל פולין אבדה 22% מהתושבים.
- מרד גטו ורשה בין תאריכים 19.4.1943 עד 16.5.1943.
- מרד ורשה בין תאריכים 1.8.1944-3.10.1944
- ישועה של פולין לאחר שלטון הגרמניים 1945
- איבוד "אדמות מזרח" (לדוגמא: וילה, לבוב) וקבלת "אדמות מערב" אשר נקראות גם בשם "אדמות הניצול" בהתאם להסכם שנחתם בפוצדאם ויולטה.
- שביתות באזור פומרניה בשנת 1970 - שלטון הסובייטי ניטרל את העובדים בפומרניה בשנת 1981 באוגוסט התחילו שביתות של עובדי כפיים ואנשי השכלה. הוגשו 21 דרישות מכל הסוגים והגוונים: בין עניינים אזרחיים ועניינים של דמוקרטיה וחירות. השביתה הייתה מנוהלת ע"י לעך ולנסה.
- הקמת ארגון עצמאי לעובדי סולידריות בשנת 1980 - פסטיבל חירות במדינה הקומוניסטית
- בשנת 1981 נקבע משטר צבאי בתאריך 13.12.1981 בכל המדינה. נעצרו 12,9 אלפים עובדי התנגדות, משרדי עבודה ורחובות מנוהלים ע"י הצבא.
- השולחן העגול בין שנות 1988-89 - משא ומתן בין התאריכים 6.2.1989
- 5.4.1989 בין הנציגים של ממשלת הרפובליקה העממית הפולנית, התנגדות הדמוקרטית והכנסייה הובילו לשינויים דמוקרטיים וכלכליים בפולין.
- הבחירות הראשונות ה"כמעט" דמוקרטיות בתחילת הרפובליקה פולין השלישית

מסיביר דרך מוזמביק לשצ'צ'ין. משפחת ביעלוס

אדון לעשעק ביעלוס חוגג היום 87 שנים, אך סיפורו המשפחתי נמשך כבר יותר מ-300 שנה והתחיל בשנת 1703 כאשר סבא רבא-רבא שלו ברח מאזור שדות הבר בצפון והתיישב באזור דז'בינה, ליד הגבול עם רוסיה. לפי האגדה העוברת במשפחה מדור לדור הוא זכה ב-180 דונם של שטח חקלאי במשחק קלפים. משפחתה של אימו של אדון לעשעק הגיעה מעיר קשעפיצה במחוז צ'נסטוחובה. בני הזוג בייעלוס הכירו שם זה את זה בתקופה שבה הוקמה רכבת הפחם בין סילסיה לגדיניה – אביו של אדון לעשעק, אשר היה מהנדס רכבות, הועסק בבנייתה. אביו למד באוניברסיטת פטרסבורג והשתתף במלחמת האזרחים בצד של "הלבנים".

לאחר חתונתם של הוריו של אדון לעשעק, הם התיישבו בפוזנן. במהלך תקופת המלחמה הם התגררו במחוז וילנה. הרוסים העסיקו את אביו בעבודות רכבת. שם הוא הצליח להסתתר מסוכנות ממשלתית רשמית אשר חיפשה את חברי האינטליגנציה. אמו של אדון לעשעק יחד עם שלושת ילדיה (לרבות אדון לעשעק) הועברו לסיביר. הם עברו שם גיהנום של מהגרים, מחלות ורעב. לאחר מכן חיכה להם מסע בין יבשתי.

**אישורים היו הסיוט שלי לאורך
חיי – לדוגמה, במוסקבה
קיבלתי אישור תנועה כדי
להסתובב בקומות בית
המלון, או אישור יציאה לעיר.
בדומה לאישור האחרון,
קיבלתי אישור כזה בפולין
בתקופת הממשל הצבאי.**

(לעשעק ביעלוס)

→

לעשעק ביעלוס

בעקבות ההסכם בין סיקורסקי וסטלין, הם עזבו את מחוז אלטסקי לקזחסטן ואוזבקיסטן. יחד עם צבאות אנדרס הם היגרו לפרוסיה, ובהמשך להודו, מוזמביק, רודזיה הדרומית (כיום שטחה מחולק עם זמביה), מוזמביק ואיטליה, ובסוף למחוז ערב פומרניה. הם הגיעו לשם באמצעות ספינה ממוזמביק לגינאה, המשיכו ברכבת במחלקה השלישית למיידזילסיה ומשם במחלקה הראשונה של רכבת האקספרס לשצ'צ'ין. הם יכלו לבחור אחרת – להגר לקנדה, אוסטרליה או לבריטניה. אמא נתנה ללעשק ולאחותו את זכות הבחירה. הם בחרו בפולין. הם הגיעו לשצ'צ'ין ב-30 באפריל 1948.

כשהייתי באפריקה הייתה לי כרזה גדולה עם דמותו של המפקד פילסודסקי מודבקת על הקיר. אני מעריך אותו מאוד והוא מסמל בעיניי את המושג "עצמאות".

(לשק ביילוס)

בימי חייה עבדה בתור כימאית, במעבדת מחלקה לטיפול בשדות באוניברסיטת חקלאית בשצ'צ'ין. אדון לעשעק זוכר שכשעבד קשה מדי, אשתו (ז"ל) נהגה לומר: "הילדים שייכים לי. אני ילדתי אותם ואני גידלתי אותם. אתה אף פעם לא הייתה כאן. אתה רק אבא". הוא מזדהה כפטריוט פולני ושצ'צ'יני ממוחז

**כאשר התחלתי לבנות את
ביתי בשצ'צ'ין בשנת 1966,
אמרו לי שאף אחד אחר לא
בונה כאן. אבל אני ידעתי שכאן
אתיישב. כאן משפחתי, כאן
הארץ שלי וכאן יקום ביתי.**

(לעשעק ביעלוס)

משפחת ביעלוס התפלאה על הצעדה ולאחר מכן התאכזבה כאשר הבינה שהם חייבים להגיע אליה. לאחר מכן, הוריו של אדון לעשעק מצאו זה את זה באמצעות הצלב לאדום. אביו עבד בעבודות רכבת בשצ'צ'ין כבר משנת 1946. בהתחלה התגורר בקרבת רציפי הרכבת ברחוב קולומבוס. לשק בן ה-16, התלהב שכולם מדברים פולנית ושאפשר לרכוש בקיוסקים עיתונים פולניים. הוא שמח מאוד להיות בין הפולנים. לעשעק השתתף בחיים היומיומיים בהתלהבות. הוא רצה לבנות את פולין החדשה. לכן הוא נרשם לארגון הצעירים הפולניים אך בעקבות מקרה מסוים הדיחו אותו מהארגון. לאחר סיום הלימודים בבית הספר התיכון "פובוז'ניאק" (בית ספר תיכון ללימודים יסודיים מספר 2) וכדי להתקבל לאוניברסיטה, לעשעק התנדב בעבודות שירות למען הקהילה ובצופים על מנת לשפר את תדמיתו אשר נפגעה בשל הדחתו מהארגון. מפאת כבודו של אביו הוא בחר גם בלימודים טכניים. הוא סיים את לימודיו במכון ללימודים טכניים בקרקוב וחזר לשצ'צ'ין. הוא עבד שם במפעל האופנועים "יונאק" ובמפעל כבלים אשר נמצא בזאלום. זה היה תפקידו המקצועי האחרון. אף ששימש חבר מפלגה במשך שנים רבות, הוא לא הרגיש חופשי תחת השלטון הקומוניסטי. הוא זוכר טנקים ברציפים בפוזנן ביוני 1956. בשנת 1980 הצטרף לאיגוד מקצועי "סולידריות". הצטרפותו לארגון קרתה במסגרת תפקידו כמנהל מפעל. הוא העלה זיכרונות בקשר לחיי היומיום – אשתו וילדיו התגוררו בפוביירובו מיוני עד ספטמבר. הוא הצטרף אליהם בסופי שבוע. הם גם נסעו ברחבי פולין בטריילר. היום לאדון לעשעק יש שני בנים, נכדים ונינים. כולם גרים בשצ'צ'ין. אשתו (ז"ל) נפטרה לפני 5 שנים.

רוח אוויר מעל ההרים. משפחת בוגוסלבסקי

**ידוע לי מה הסיכון לחירות
אזרחית. חוויתי את נחת ידו
של שלטון טוטליטרי, והדבר
מעורר בי תחושת מחויבות
עזה להשתתף בכל מיני
פגנות להגנת הדמוקרטיה.
(וואיצ'עך בוגוסלבסקי)**

רופא ומקום מוצאו היה בוורשה, שירת בחיל הרפואה בתקופת המלחמה. במסגרת תפקידו כקצין הוא הועבר לאחד ממחנות הריכוז הצבאיים. הוא הצליח להימלט בדרך לא דרך באופן לא ידוע לפני משפחתו – לא נהגו לדבר על הנושא הזה. לאחר מכן, הוא התקרב עד נהר אודרה יחד עם התקדמות החזית הצבאית. לפני סוף המלחמה, הוא קיבל צו להשתתף בייסוד שירותי רפואה בשטח העיר שצ'צ'ין. הוא היה אחד העובדים הראשונים בבית החולים הצבאי בשצ'צ'ין על רחוב פיוטרה סקרגי. מקסימיליאן בוגוסלבסקי הכיר את אשתו, זופיה מוסינסקה, בזמן שירותו הצבאי בעיר בידגושץ' – לכאורה כשהשתתף באחד מנשפי הקצינים. אביה של זופיה מוסינסקה החזיק בתפקיד מנהל הדואר בשכונת קאפוסצינסקה. בזמן הכיבוש זופיה קבלה צו מהגרמנים לעבוד במפעל בושם בעיר בידגושץ'.

→

משפחת בוגוסלבסקי מצד שמאל: בארטוש, זוסיה, וואיצ'עך, אגיעשקה, מיכאל

כשחזרתי לבית הספר שלי בשנת 1968 לא מצאתי במעט חצי מהכיתה.

(וואיציעך בוגוסלבסקי)

לאחר המלחמה, הם התיישבו בעיר שצ'צ'ין. זופיה השתמשה בניסיונה ובכישרונותיה ופתחה שני בתי עסק לאיפור ויופי – אחד בשצ'צ'ין ואחד בעיר מיידזיזדריוע. לצערה, בשלב מסוים שתי החנויות נסגרו ע"י הממשלה ולאחר מכן גב' זופיה הועסקה בבית איפור ויופי ליד כיכר גרונבלד. היא עבדה שם עד שיצאה לגמלאות, בתחילה כמוכרת ובהמשך כמנהלת. זמן קצר אחרי המלחמה נולד בנם, וואיציעך בוגוסלבסקי. הוא סיים תואר בהנדסת סביבה. במהלך שנתו האחרונה בבית הספר התיכון, הוא יצא לטיול יחד עם בני כיתתו בהרי הטטרה ומאותו הרגע הרגיש חיבור מאוד חזק עם ההרים. הוא טיפס על הרי הטטרה, הרי האלפים וההימלאיה. הדור הבא של משפחת בוגוסלבסקי חווה את חיי העיר בתקופה שלאחר המלחמה. בתקופת הקומוניזם הם היו עדים לעבירות הקשורות לפגיעה ושימוש בכוח לרעה. וואיציעך וחבריו סירבו ללמוד את השפה הרוסית, סירבו להשתתף במצעדי האחד במאי או במצעדי תעמולה. דצמבר 1970 נשאר חרות בזיכרונו במיוחד. באותו חודש נערכו הפגנות נגד

הממשלה והייתה כוונה לירות במפגינים. למרות זאת, לא כל הזיכרונות מתקופת השלטון הקומוניסטי היו שליליים. ברחוב שבו התגוררה משפחת בוגוסלבסקי לא הייתה חשיבות ללאום, למעמד בקהילה או לרמת ההשכלה. כולם עזרו זה לזה ככל יכולתם, חלקו מוצרים ושירותים. מפאת אופייה הנחוש של אמו של וואיציעך, היא תרמה סבונים לשכנים. אביו שימש כרופא. היום, אדון וואיציעך בוגוסלבסקי זוכר את טעמים של המאכלים האהובים עליו בתקופת הדלות: דג מלוח בשמנת עם בצל ולחם רטוב עם סוכר. החיים תחת השלטון הקומוניסטי ולאחר קבלת החירות והעצמאות העניקו לו משהו נוסף – תחושת חירות פנימית שלא היה רוצה להתנתק ממנה. וואיציעך בוגוסלבסקי השתתף שיחה זו.

שורשיי הם משפחתי ומקום מגוריי – שצ'צ'ין אהובתי. לא הייתי מחליף אותה בשום מקום אחר בכל העולם, למרות שיש לי חיבור חזק מאוד להרים.

(וואיציעך בוגוסלבסקי)

לעולם לא אשכח את היום שבו
ליוויתי את חברתי ממכון בדאב
אל ביתה ברחוב קשיבואוסטי.
פגשנו בדרך קבוצת פועלים
שהתקבצו ליד רחוב פוטוליצקה.
ירו שם במפגינים מבית המעצר.
נבהלנו וברחנו. לאחר שליוויתי
את חברתי לביתה, חזרתי למקום
מתוך סקרנות כדי לראות מה קרה.
הגעתי לבניין של ארגון המפלגה
האזורי. ראיתי שם גשם של
תפוזים שנזרקו מהקומה האחרונה.
התברר כי האנשים שהצליחו
לפרוץ לתוך הבניין התחילו לזרוק
החוצה כל מיני דברים שלאנשים
ברגילים לא הייתה גישה אליהם.

(וואיצ'ער בוגוסלבסקי)

בני מים. משפחת חאנקו.

כדי לתאר באופן פיוטי יותר את אופייה של משפחת חאנקו היינו צריכים לקרוא להם "בני מים". גב' יאדביגה נולדה במרכז פולין, ליד נהר נארוויה, באזור הערים אוסטרלקה ווישקובו – 11 שנים לפני פרוץ המלחמה. עם פרוץ המלחמה, היו לה 6 אחים צעירים ממנה. אביה הועבר לעבוד בחפירת תעלות ואמה נשארה עם בתה. הגרמנים תכננו להעביר את גב' יאדביגה לעבודות בגרמניה, אך המשפחה שיחדה את השומרים, כך שבבוא העת, הם יסיטו את מבטם ויתנו לה זמן לעלות על העגלה ולברוח. לאחר המלחמה היא הגיעה לראשונה לאזור וארמיה ומאזורי. מכיוון שאהבה חינוך וילדים, היא סיימה לימודי הוראה בעיר אולשטין ולאחר מכן עברה לעיר גדנסק בשנת 1950 כדי להמשיך בלימודי הוראה לגיל הרך. שם היא הכירה את בעלה. בנם הראשון נולד עדיין בגדנסק בשם רומואלד. בעלה של גב' יאדביגה קבל צו העברה לתפקיד בעיר שוינואווישציה כדי לעבוד בחברת דאלמור (שעסקה בדיג בים הצפוני) וכתוצאה מכך כל המשפחה עברה לאי.

**בתחילת שנות ה-50 לא היו
ספינות בשוינואווישצ'ה כמו
שרואים היום. הייתה ספינה
אחת להעברת סחורה וספינות
קטנות להעברת אנשים,
הספינות נבנו לפני המלחמה,
ולשם כך נדרש אישור מיוחד.
(יאדביגא חאנקו)**

←

יאדביגא ורומואלד

**בשצ'צ'ין כל תושב הגיע ממקום
אחר. כאשר הגיעו, כולם דיברו
בעגה שלהם במבטא מזרחי.
כולם היו סבלנים ושמחים
לאחר קבלת העצמאות.**

(יאדביגה חאנקו)

הבן הבכור של גב' יאדביגה, רומואלד, כיבד את אביו
כאשר נדרש לבחור מקצוע. הוא סיים את לימודיו
במכללת לתעשיית הדגים, שירת בחיל הים בתפקיד
טלפן ומברקן ואז עבד בתעשיית "גריף" יחד עם אביו.
ליד נהר נארוויה ובאזור מאזורי, משם הגיעה יאדביגה,
החיים התקיימו במים בין האביב לסתיו. הם התייחסו
לשצ'צ'ין בתור מקום ירוק מאוד וקרוב למים. משפחת
חאנקו התגוררה קרוב למעיינות ולאגמים כמו למשל
אגם גלבוזקיה יחד עם חוף פראי יפהפה, דזיבוקליץ', חוף
נהדר בדאב, ובמיוחד חוף מייילנסקה, אשר היום אינו
פעיל. בעבר היה ניתן להגיע אליו בספינות קטנות ממקום
שנקרא חומות חרוברי'. בני משפחת חאנקו אוהבים
את הסובלנות וריבוי התרבויות בקרב תושבי שצ'צ'ין.
במהלך הראיון השתתפו גב' יאדביגה
חאנקו ובנה, רומואלד חאנקו.

יאדביגה טיפלה בילדים: בשנת 1952 היא ילדה
בת בשם יואנה ובשנת 1956 ילדה בן בשם לך.
הם עברו לגור בעיר שצ'צ'ין בשנ 1956 לאחר שהציעו
עבודה לבעלה שם. יאדביגה הייתה מופתעת בגלל
המבנה האדריכלי של הבתים והשטחים הפנימיים.
המשפחה קיבלה דירה באחר הבתים האלה ברחוב
סלאבומיר. הדירה הייתה חשוכה והם התחלקו בה
יחד עם דיירים נוספים. החיים היו קשים והם היו
צריכים להדליק אש בקמין כדי לחמם את הבית
ולהרתיח מים. כעבור זמן מה, הם קיבלו דירה גדולה
ומאווררת יותר בעיר העתיקה. משפחת חאנקו מעלה
זיכרונות בעיקר לגבי מקומות שכבר לא קיימים
בימינו - סאונה בריכה ליד רחוב קונסקי קיראט או
תיאטרון "רוסלקה" ששכן בכיכר אוזל ביאלי.

**כאשר הרוח הייתה מגיעה
מהמזרח, עלה באפנו ערבוב
ניחוחות של שוקולד ודגים בעיר
העתיקה וכאשר הרוח הגיעה
מדרום הרחנו ריח של שמרים
ממפעל השמרים. בלילה שמענו
רמקולים מהתחנה המרכזית.**

(רומואלד חאנקו)

מהמבורג לשצ'צ'ין. משפחת ציבל.

**קבלת העצמאות של פולין
הייתה חשובה מאוד לי
ולכל בני משפחתי.
(סוניה צביל)**

סוניה ציבל נולדה חמש שנים לפני פרוץ המלחמה בהמבורג למשפחה בעלת שורשים פולניים. אחרי המלחמה, היא היגרה לפולין יחד עם הוריה ואחיותיה. אחיה נשאר בגרמניה. משפחתה הגיעה לשצ'צ'ין עקב קבלת העצות של אחת מאחיותיה. אביה, ראש המשפחה, השתכנע מאחותה הגדולה של סוניה בנושא המעבר לפולין, למרות שהיה זה סיכון משמעותי. סוניה לא הרגישה טוב בפולין הסטליניסטית: היא נולדה בגרמניה, דברה במבטא גרמני בולט, לא ידעה להגות את האות "f" ותמיד חשדו בה כיוון שהייתה לה משפחה מחוץ לפולין. גם בני משפחתה לא הרגישו בנוח בגרמניה המפסידה שלאחר המלחמה כל החוויות אלה לימדו את גב' סופיה את חשיבות הסובלנות למען פלורליזם תרבותי ואזרחי - היא "התמחתה" בדו-שיח ובניהול משא ומתן בכל נושא. כישרונה הגדול בדו-שיח נתן לה הזדמנות לנהל קבוצות גדולות של תופרות במפעל בגדים "טריקות" בשצ'צ'ין. בתקופת השביתות בשנות ה-80 במספנה היא תמכה בעובדים שם וכן בעובדות במפעל "טריקות".

→

סוניה צביל

ואנשים משיבים לה אהבה, לכן היא צבעה את חייה בחיוכים, טוב לב וחוש הומור. היא תמיד חייה את חייה בצורה רציונלית, לפי עקרונות הנאמנות והצניעות. מידות אלה יחד עם אהבתה לסדר הגרמני עוררו כבוד אצל כל מי שנתקל בה.

בשיחה השתתפה גב' סוניה צביל.

יכולתי לשאר בגרמניה, במחנה פליטים - אבל לא רציתי. רציתי לחיות כאן יחד עם בתי.

(סוניה צביל)

קבלת העצמאות של פולין הייתה חשובה מאוד לי ולכל בני משפחתי.

(סוניה צביל)

היא הכירה את בעלה, אשר היה בן למשפחה מסילסיה, בקבוצת ריקודים. הם התחתנו בגיל 21. בעלה הראשון נפטר בגיל צעיר. היא הכירה את בעלה השני במכללה לכימיה לבוגרים בעיר ז'ידוביצה. לאחר מכן הוא סיים אוניברסיטה ועבד בתחום כמהנדס בז'ידוביצה. גב' סוניה חיה איתו במשך 42 שנים. מאז חתונתה השנייה, היא מתגוררת במרכז שצ'צ'ין. היום, סוניה צביל כבר פנסיונרית 30 שנה. עד כה היא זוכרת את חייה בתור חיים אפורים ועניים, אבל צבעוניים. גב' סוניה אוהבת אנשים

רצון עז לפעילות קהילתית. משפחת דורקה.

שני ענפי משפחת דורקה הגיעו למחוז ערב פומרניה מאזור מזובשע. אביה של אמו, סבא לבנדובסקי, השתתף בעליה של ז'עליגובסקי בוויילנה. הוא היה מנהל חווה במחוז גוסטין, ולאחר המלחמה עבד אצל מיקולאייצ'קובסקי במפלגת הלאום הפולני: הוא עבד שם בתפקיד המושל בעיר פשליביצה. סבא יוסף, אביו של אבא, שימש פקיד בעיר אופורוב (אזור קוטנו) ושורשיו באו ממשפחה שמאלנית. עקב פרוץ מלחמת העולם השנייה משפחת דז'יורק ברחו לוורשה בגלל השמועות שבאזור פולין רבתי מוציאים להורג את הפקידים. אבא דורקה התגייס בשנת 1939 להגנה על העיר וורשה ולאחר מכן פעל בתנועת ההתנגדות. הוא נתפס באקראי בשנת 1943 והועבר לעבודות בבז'עסק (מחוז פשיצקי). כשהסתיימה המלחמה הביא את כל משפחתו לגור בבז'עסק - הוריו ושני אחים. הוא בחר שלושה בתיים - אחד בשבילו, אחד בשביל הוריו ואחד בשביל האחים, והתחיל לעבוד כפקיד במשרד הוועדה במחוז פשיצה שהמטה המרכזי שלה שכן בעיר ליפיאני. בשנת 1950 הוא התחתן עם אמם של האחים דורקה לעתיד. היא הייתה בתו של המושל בפשליביצה - שם הם התיישבו

**בזמן נסיעתם לשצ'צ'ין
בשנת 1970 אמי הראתה לי
בניין משטרה שרוף: "רואה,
הסתירו את הבניין כרגע
ויבנו אותו שוב אבל הוא
נשרף על ידי הפועלים".**

(וולודזימייעז' דורקה)

→

האחים אנדז'עי וולודזימייעז' דורקה

**בעקבות הקמתה של "סולידריות"
במפלגת אחדות העם תבעו אותנו
בבית המשפט של המפלגה. פיטרו
אותנו ואסרו עלינו לעבוד במקצועות
שלנו. למרות זאת, בשנת 1983
האיסור בוטל והכל נגמר בטוב. לאחר
מכן הלכתי לעבוד ברשת מכללות
לבניה ושם עבדתי כמנהל 7 במשך
שנים. עשינו הרבה דברים טובים.
זו הייתה התקופה היפה בחיי.**

(אנדז'עי דורקה)

האחים דורקה מעלים זכרונות סנטימנטליים בקשר לעיר פשעלעביצע. הם זוכרים גינה דנדרולוגית, משחקי ילדות, משחקי כדור, משחק בפקקים ("תחרות שלום"), יריות ברוגטקה לתוך חלון של מחסני הגרמנים. אבא טיפל בכוורת דבש ובסימוכין למחקר ועבודה שלו רשמו סוג דבש שנקרא "דבש פשעלעביעצקי" - מוצר ממחוז ערב פומרניה. כעבור פרק זמן מסוים, המשפחה עברה לגור בשצ'צ'ין. לראשונה אנדז'יי למד מתמטיקה באוניברסיטה, אך סילקו אותו עקב סחר בשטרות של 20 דולר בבית קפה. הוא גר אצל ההורים שלו במשך שנה ועבד בחקלאות ובהוראה. לאחר שעשה מנוי לעיתונים "תיאטרון" ו"דיאלוג", הוא החל לגלות עניין בתיאטרון. הוא סיים את לימודי הדרמה בפוזנן בהצטיינות.

אחרי חזרתו לשצ'צ'ין הוא עבד בבתי ספר ומוסדות תרבות. בילדותו, הוא אהב להיות מעורב בדברים שנחשבו חשובים: תנועת הצופים והצלב האדום. כל בני משפחתו עסקו בפעילות קדחתנית: אמא ניהלה את אגודת ההורים וולודזימיז'ע' ואביו היה פעיל בוועד הסטודנטים "זז'א". בשנת 1977 אנדז'עי התחיל לעבוד בבית תרבות בשם "סלוביאנין", בשיתוף פעולה יחד עם זיגמונד דוצ'ינסקי וייסד את תיאטרון "קאנה". בשנת 1979 הוא חבר למפלגה אחדות הלאום, ואחר כך למפלגת הלאום הפולני. במפלגה זו הוא שימש מנכ"ל ההנהלה המחוזית עד שנת 2005. בין השנים 1990 ו-1998 לימד ברשת מכללות ללימודי בנייה בשצ'צ'ין. בין היתר, הוא פעל גם בתפקיד היועץ בבית המשפט האזורי, סגן מרשל, סגן מנהל המחוז ובא כוחו של הנשיא לענייני שיתוף פעולה בין מחוזיים. וולודזימיז'ע' עבד באוניברסיטה במחלקה לסוציולוגיה. בשנת 1992 הוא ייסד את חברת הסקרים הראשונה במחוז, מכון מחקרי דעת קהל בשם "סורביי". שני האחים פעלו למען הפיוס בין הפולנים והגרמנים. האחים רחשו אהבה רבה למולדתם, ואזרחי מחוז ערב פומרניה ראו הזנחות רבות ובעיות בשצ'צ'ין בגלל שנות ה-90 האבודות והבלגן התעשייתי. למרות זאת, גם הם וגם ילדיהם רוצים להמשיך לגור כאן.

בשיחה זו השתתפו אחים אנדז'עי וולודזימיז'ע' דורקה.

**אני גאה שהשגנו את העצמאות
שלנו. הצלחנו לשמור עליה
בצורה מסוימת לאחר
המלחמה, ועכשיו? אנו רק
זקוקים לממשלה חכמה.**

(וולודזימיז'ע' דורקה)

ידע - האוצר האמיתי. משפחת גלובינסקה.

**נפגשנו כאן אחרי שהגענו מכל
פינה בפולין שבה התגוררנו
לפני המלחמה. יצאנו לעיר
חמושים באישורי עבודה.
(אנה גלובינסקה)**

גב' אנה גלובינסקה, ילידת שנת 1932 במחוז טארנופולסקי (כיום אוקראינה) זוכרת את הימים שלפני המלחמה בתור תקופה מאושרת. גב' אנה התגוררה יחד עם הוריה בישוב פולני בין האוקראינים והיהודים. השכנים חיו זה עם זה בסובלנות וחגגו חגים ביחד. הלאומיות עלתה כאשר פרצה המלחמה. הלוחמים האוקראינים רצחו את אביה של גב' אנה באכזריות. אנה הקטנה נמלטה יחד עם אמה ואחיה דרך קו החזית. לאחר המלחמה, הם הועברו לגור בתור פליטים "חוזרים" בתחילה בגולניואב ולאחר מכן לעיר קשעפיעלוב באזור לובוסקי. גב' אנה סיימה את לימודיה בבית הספר התיכון לפדגוגיה בעיר בידגושץ' והחלה לעבוד בבית ספר. שם הכירה את בעלה. בשנת 1954 הם קיבלו צו העברה לשצ'צ'ין: בעלה קיבל תפקיד במפעל תעשיית בגדים "דאנה" וגב' אנה עבדה כמורה בבית ספר. עד היום בעת העלאת זיכרונות, היא רואה בעיני רוחה את חורבות העיר ובמיוחד את חורבות הכנסייה שבה שודדי קברים פתחו את הקברים

←

אנה גלובינסקה

**לבחורה כמוני, שנולדה בכפר,
לא הייתה הזדמנות להשכלה. זה
האוצר הכי גדול שלי. אמי תמיד
הזכירה לי: אש וגנב לעולם לא יקחו
ממך את ידיעותיך וכישרונותיך.**
(אנה גלובינסקה)

בשמחה התערבב צער על חוסר היציבות בהקשר
לעצמאות פולין. שררה תחושה של מעקב צמוד, חיים
מתחת לעיניה של ממשלת חקירות ופחד מפני המודיעין.
חוץ מחרדות פוליטיות, שררה גם שלווה. מטוסי קרב
הפסיקו לטוס מעל ראשיהם ולא זרקו עליהם פצצות.
המציאות של פולין הקומוניסטית הייתה קשה מיום
ליום. הבעיה הדרמטית ביותר הייתה חוסר דיור.
באזור נאבושעבו, כיום רחוב קרולעביץ' קאזימיעז',
בשנת 1969 כאשר משפחתה של גב' אנה עברה
לגור שם, עדיין האכילו שם פרות וסוסים.

והוציאו עצמות וגולגולות במטרה למצוא חפצי ערך.
גב' אנה זוכרת מגוון תרבויות שונות ותחושת
אחדות בעיר שצ'צ'ין לאחר המלחמה. תושבים
התאחדו עקב חוויות משותפות: הם איבדו את בני
משפחותיהם וחסרו להם מוצרים יומיומיים.

השיתוף בחוויות דומות יצר קרבה בין אנשים. כולם
שמחו ששרדו את המלחמה והודו לבורא עולם
או למזלם הטוב על שהם עדיין הם בחיים.

**בזמן פולין הקומוניסטית
התחושה הדומיננטית הייתה
שהעצמאות היא מראית עין.**
(אנה גלובינסקה)

הפסנתר עם כתב "וארונוב". משפחת קאספערוביץ'.

**אמי התאהבה בשצ'צ'ין מאוד.
היא הרגישה שכבר התגוררה שם
בגלגול הקודם. בגלגול הקודם
היא פגשה גבר באכסניה ברחוב
מארשאלקובסקה ואיתו היא בגדה
בבעלה. בסוף בעלה גילה זאת.
זו הסיבה שהייתה נאמנה לבעלה
בגלגול הזה. בדקנו גם את זה:
אכסניה זו אכן הייתה ממוקמת
ברחוב מארשאלקובסקה. אולי
בגלל זה ההורים נשארו בשצ'צ'ין?**

(דאנוטה דרכסלר)

גב' דאנוטה דרעכסעלר לבית קאספערוביץ' מעלה זכרונות משפחתיים מהדורות הקודמים יחד עם אחיה, יאנוש קאספערוביץ'. הוריהם, אדוארד וקרולינה הכירו בעיר סטולפצה ליד נהר ניימן, אשר שוכן במרחק 70 קילומטר דרום-מערב ממינסק (כיום בלארוס). החיים שם לא היו קלים. כדי להשיג מים, היו צריכים לשאוב אותם מהבאר. בחורף היה קר כל כך שהמים קפאו בקערות האוכל. אדוארד הכיר את אשתו, קרולינה, כשהתחיל לתת שיעורים פרטיים. באותה תקופה הוא היה מבוגר ממנה בשש שנים בלבד. הוריו של אדוארד ישבו בבאריסוב. סבא אדולף קאספערוביץ' שימש כפקיד ממשלתי. הוא עבד בוועד העיר סטולפצה ולאחר המלחמה במשרד מרשם התושבים בשצ'צ'ין. היא הנפיקה יותר מ-10,000 תעודות נישואים. סבתא של קרולינה מצד של אמא נולדה בגרמניה. גב' דאנוטה ניסתה לגלות עוד מידע אך בגלל התקופה שהייתה לא הכי בטוחה, אימם סירבה לספר פרטים. לאחר המלחמה כשיצא צו הקורא לחזור למולדת, היא הגיעה לשצ'צ'ין דרך בידגושץ' וקושאלין.

→

יאנוש קאספערוביץ' ודאנוטה דרכסלר (לבית קאספערוביץ')

**כשפרצו אירועי דצמבר 1970,
זכור לי כי זה היה ביום חמישי
ונעצרנו בבית הספר ע"י המורה,
אשר לא התיר לנו לצאת מבית
הספר כי לדעתי קרה משהו בחוץ.
יצאנו בקבוצות עם מישהו מבוגר
שליווה כל אחד לבית שלו.**
(יאנוש קאספערוביץ')

אביהם עבד במשרד לענייני החזרה למולדת עד שנת 1957. לאחר מכן עבד בתור מנהל "לודוגרף", רואה חשבון בבית חולים. תוך כדי כך, הוא הצטרף למפלגת הדמוקרטית. מבלי להיות חבר מפלגה, הוא לא היה יכול להתקדם בתפקיד. גב' דאנוטה נולדה חמש שנים לאחר סיום המלחמה. היא מעלה זיכרונות משצ'צ'ין של פעם: פסנתר, מוצר גרמני, בביתם עם כתב העת "וארנוב", טעם של מאכלי חג המולד החגיגיים אשר הוכנו ע"י הוריהם: בורשץ' אדום, כיסוני פטריות מטוגנות, קיסיעל אוכמניות, אולאטקי (דמות בליני הקטן) ומאכלים יומיומיים: בליני ליטביות, מרק עוף עם קולדוני. בבית לא דיברו על עצמאות אבל כיבדו את פילוסדסקי והיה נהוג להעלות דגל בשלושה במאי.

הם התייחסו לאדמות ערב פומרניה בתור אדמות "שנגזלו" ולא "מנוצלות" כי הוציאו משם כל דבר שיכול היה לעזור לבנות את וורשה מחדש. האח הצעיר של גב' דאנוטה, יאנוש, היה פעיל בצופים כמו אחותו. ההורים היו בצופים לפני המלחמה והורישו את התשוקה הזו לילדיהם. אדון יאנוש הכיר שם את אשתו ונשאר עד שנות ה-90. בסוף תפקידו הוא פעל כמדריך בוועדת תיקון. שניהם מעלים זיכרונות בקשר לאירועים משמעותיים לעצמאות הפולנית. ריח של גז מדמיע מחודש דצמבר 1970, התפרעויות בשנות ה-80. גב' דאנוטה התגוררה אז בסילסיה ופעלה ב"סולידריות" ואדון יאנוש חילק עיתונות מפלגתי. בליבם מחזיקים זכרונות כמו טיולים לחוף ים מילנסקי, שיט ברחפת וספינות של צי הצבא הלבנה, עגלות וסוסים אשר עשו משלוחי פחם.

בשיחה השתתפה גב' דאנוטה דרעכסעלר לבית קאספרוביץ' ואחיה הקטן, יאנוש קאספרוביץ'.

**בשנת 1970 הייתי בדרך לביתה
של חברתי כדי ללמוד ביחד
וראיתי משאיות משטרה. באותו
יום לבשתי כובע לבן המזוהה
עם סטודנטים, דבר אשר הציל
אותי מפני השוטרים. התקיימו
התפרעויות ליד המרכול ברחוב
קשיבואוסטי, ואחד מהשוטרים
עזר לי לעבור את הכביש.**

(דאנוטה דרעכסעלר)

בין פולין וגרמניה. משפחת קיעדרובסקי.

סבים רבים מצד של אביה של בוז'ענא קיעדרובסקה-ווצלאביק הגיעו במקור מהונגריה לאזור ווילקופולסקה. התעסקו בסחר סוסים. לא נשאר שום דבר מצד זה של המשפחה - צוחקת גב' בוז'נה - רק האופי שלי. ההורים מצד של אמה הגיעו מאזור פוזנן - שם עסקו בסחר של מוצרי תזונה ומלח. הוריה הכירו באוניברסיטה. אמה למדה כלכלה בעיר טורון ואביה למד במכללה ללימודי קצינים בעיר אינוברוצלב. כדי שיוכלו להתחתן, אמה הייתה חייבת להביא נדוניה בצורת דירה בת שני חדרים מרוהטת לחלוטין.

גב' בוז'נה נולדה בשנת 1929 בעיר גניזנו. בעת פרוץ המלחמה התגוררו בעיר וירובו. בתקופה זו העיר הייתה בגבול: כשהגרמנים פרצו לתוך המדינה, האוכלוסייה התייחסה אליהם בתור המושעים. אביה נלחם ברובע אוקסיוויה ונתפס ע"י הצבא הגרמני. רעב הכריח את המשפחה להתקבל לוולקסליסט [רישום ברשימת אזרחים גרמניים אנשים עם שורשים גרמניים]. שחררו את אביה, גייסו אותו לפלוגה והעבירו אותו להילחם ליד לנינגרד. שם שרת בתפקיד של חופר תעלות ולוגיסטיקה. עם נסיגת הכוחות מהחזית הוא הגיע בזמן להצלת ערים גדיניה וגדנסק. הסובייטים תפסו אותו וכלאו אותו במחנה ליד עיר סלופסק. הוא שוחרר לקראת סוף שנת 1945. שני הוריה של גב' בוז'נה החלימו.

→

בוז'ענא קיעדרובסקה-ווצלאביק (אמא) וגז'גוז' קיעדרובסקה (בן)

ההצלה לא הייתה שמחה.

הם לא היו מהצבא הפולני,

אלה היו הרוסים. אמי

הסתירה אותי במרתף מתחת

לפחם. צבא פולין הגיעה רק

אתרי_תנדשיים-שלושה.

(בוז'ענא קיעדרובסקה-ווצלאביק)

ניסתה לבקר את בנה בגרמניה, התעללו בה וציוו עליה להגיע לתחנת המשטרה מספר פעמים עבור חקירה. (בנה היגר לגרמניה בשנות ה-70 ושם סיים תואר ברפואה). נודע לה על משטר צבאי בעת שהייתה בחנות בגרמניה. היום גם נכדים וגם נינים שלה גרים בגרמניה.

בשצ'צ'ין גב' בוז'נה תמיד הרגישה מאוד בנוח. היה פעם שלב שבו שקלה להישאר בגרמניה. כיום פולין לא מוצאת חן בעיניה בכל נושא. היא רואה ויכוחים בין פוליטיקאים, התפרקות של כל מה שסימל "סולידריות". למרות זאת, היא מרגישה היום ששצ'צ'ין היא העיר שלה ובה היא תשמח להיקבר. בנה גם רוצה לחזור לגור כאן בפנסיה.

בשיחה השתתפה גב' בוז'נה קיעדרובסקה-ווצלאביק.

למרות חקירות אינסופיות בסוף תמיד קיבלתי דרכון ו - 100 מארק לנסיעה כדי לבקר את בני. הכי קשה היה לעבור דרך ברלין. חוטי ברזל אינסופים, כלבי גישוש בדקו את תחתיות הרכבת - עברו עליי צמרמוכות וזכרונות מלחמה.

(גב' בוז'נה קיעדרובסקה-ווצלאביק)

בשנת 1956 יצאתי לדרך לכוון פוזנן יחד עם בעלי כדי לעשות קניות. רציתי לרכוש לי תיק גברדין שחור בשביל חליפה. אמרו לנו לברוח משם. "לא יתנו לכם לצאת אחר כך. תהיה התקוממות." עזבנו מהר. לאחר מכן שמענו ברדיו מה קרה

(בוז'נה קיעדרובסקה-ווצלאביק)

לאחר סיום המלחמה, גב' בוז'נה סיימה לימודיה במכללה לאחיות בגדיניה. הייתה זקוקה להתקבל לתפקיד מהר כי אביה לא היה יכול לעבוד. בשנת 1948 הופנה לעבוד בשצ'צ'ין. עברה לגור כאן, לבד, והמשיכה לעבוד בבתי חולים. היא זוכרת פחד - גשר צף שהתנדנד והיה סכנה שהוא יהרס. אביה הצטרף אליה בשלב מסוים. עסק בניית העיר ואירגן אגודות בנייה. עבד באגודת מחוזית עד הפנסיה.

גב' בוז'נה עזבה תפקידה בשירותי בריאות. סיימה לימודים במכללה לכלכלה ועבדה בתפקיד רואה חשבון בטלווויזיה. הנישואין הראשונים שלה לא החזיקו מעמד. לפני נישואין השניים גב' בוז'נה ובעלה היו מאורסים מספר שנים. ילדיה של גב' בוז'נה אהבו אותו די מהר. ילדים של גב' בוז'נה למדו מאוד טוב. בהתחלה היא לא נתנה לפוליטיקה להיכנס לחיים היומיומיים אך כאשר

ZARZĄD MIEJSKI
M. SZCZECINA
REFERAT EWIDENCYJNY

L. dr.

45

KARTA REJESTRACYJNA NR. 15877
MIESZKANCÓW MIASTA SZCZECINA

Nazwisko *Maksymów* Imię *Stanisław*
Imiona rodziców *Antoni, Antonina*
z mieszkaje w Szczecinie od dnia *17. VII. 1945* ul. *Lipowa 11 d. miesz. 6*
gdzie przebywał w dniu 1 9 1939 *Drohomyre pow. Lydecki*
zawód i stanowisko w zawodzie *bez zatrudn.*
urodził się dnia *19. IX. 1931* w *Drohomyre pow. Lydecki*
wyznanie wg. metryki *Rega-kat* stan cywilny *—*
imię drugiego z małżonków *—*
Czy posiada dowód osobisty i jaki *Dow. Toż. Os. A 686852. Kat. Państw. Stanow.*
przynależność państwowa *polish*
Narodowość *polish* język ojczysty *polish*
Stosunek do służby wojskowej *—*
stopień wojskowy *—*
nr. ks. ew. nr. rejestru *—*

Wiarygodność powyższych danych własnoręcznym podpisem stwierdzam.

Szczecin, dnia *19. VII* 1945

Maksymów Stanisław
podpis

Uwagi

Rejestracyjna Karta w Biurze Meldunkowym przyjęta.

Szczecin, dnia *12. VII* 1945

[Signature]
POLASZEK
KIEROWNIK WYDZIAŁU

טעם דרוני מז'יטומיז'. משפחת קוטביצקי.

**הסבים אף פעם לא דיברו על
נושאים פוליטיים ליד ילדיהם.
אם כן אז רק באוקראינית
כדי שילדים לא יבינו.**

(צזארי קוטביצקי)

מחוז ערב פומרניה הוא מקום שבו נולדו תרבויות רבות אך גם מקום שבו סטטוס בקהילה לא נלקח בחשבון. רואים זאת מההיסטוריה של צעזארי וגז'עגוז' קוטביצקי. סבתא שלהם, רזליה קוטביצקה לבית קאראטובסקה נולדה לתוך אצולה. סבא שלהם, דומיניק, שירת באחוזת. הם התאהבו אחד בשני למרות אי ההתאמה בזוגיות שלהם. משפחת קוטביצקי הגיעה למחוז ערב פומרניה מעיר ז'יטומיעז' (כיום באוקראינה). סבא דומיניק טיפל בסוסים בזמן המלחמה בצבא הפולני. הוא נפגע באזור גריפיצע. באותה תקופה, הבולשביקים "ניקו" ז'יטומיעז'. באותו זמן העבירו את אשתו של דומיניק ללובז' (העבירו לה הודעה ממנו כשהיה בבית חולים) כדי שתהיה קרוב לבעלה. משפחה שלה נהרגה על ידי הבולשביקים והיא היתנה לבד בחווה וסבלה מהתעללות בגלל המוצא האצלי שלה. היא שרדה בגלל שבעלה נלחם בחזית. לאחר המלחמה דומיניק קבל במתנה מצבא בית בלובז'. למרות שורשים אצילים של אשתו, היא התפלאה מגודלה של האחוזת אשר הושארה על ידי הגרמניים ואשר אותם הם קיבלו. משפחת קוטביצקי הייתה תחת השפעה של תעמולה

←

גז'עגוז' קוטביצקי

**נפילתו של הקומוניזם היה
אמור להביא חירות, אך הביא
עוני. היה אמור להיות יותר
טוב, אך אנשים שמו לב שפשוט
שום דבר לא שווה מאמץ.**
(גז'עגוז' קוטביצקי)

בנושא החזרת הגרמניים לאדמות המערב ולכן עזבה
לביאליסטוק לשמונה שנים. בגלל איכות החיים
הירודה שם היא חזרה ללובז'. דומיניק קוטביצקי
טיפל שם בחקלאות. לאחר שהוא כבר לא היה יכול
לעבוד, רוזליה התחילה לעבוד במוקד המשטרתי.

צזארי קוטביצקי מעלה זכרונות הקשורים למשטר הצבאי,
היה בכנסייה בקליש פומורסקי. כל הכבישים היו חסומים,
הצבא עמד באמצע, הודלקו תנורי פחם, באוויר הורגשה
חרדה - אך היו סיפורים שהחזירו אמונה ואנושיות.
אמא של צעזארי עבדה אז במחלקת תנועה בקליש

פומורסקי. במשמרת הלילה שלה התקשרו למוקד הבריאות כדי לבקש עזרה עבור אישה הכורעת ללדת. הם היו זקוקים לעזרה כדי להעביר את האישה הכורעת ללדת לבית חולים בדרבסק פומורסקי. אמא של צעזארי התקשרה לאולזנו, קצין בפלוגה. חבר שלה שם שלח משאית SKOT אשר העבירה את האישה שהייתה זקוקה לעזרה לבית חולים. היום, משפחת קוטביצקי מרגישה חיבור חזק לפולין ולאזור שגרים בו. באותה מידה יש להם חיבור מאוד חזק גם לתרבות ז'יטומיעזקי אשר נשארה במשפחה. מבשלים מאכלים אזוריים, לדוגמא דרוני, סוג של לביבות ממולאים בגבינה לבנה או באבקות בתפוחי אדמה. התקופה הקומוניסטית הייתה בשבילם תקופה עניה ואפורה, אך למרות העוני, כמו למשפחות אחרות, משפחת קוטביצקי זוכרת יחסים חמים בין אנשים והשתתפות בארוחות חגיגות של יום ראשון. הם משפחה מלאה בכשרונות מוזיקליים - אבא של צעזארי מנגן בתזמורת של אגודת הפנסיונרים עד היום. הם מטיילים הרבה, הם מאוהבים באזורים השורשים שלהם ומרגישים מחוברים שם.

בשיחה השתתפו בני דודים: גז'עגוז' וצעזארי קוטביצקי.

--
**היום, מילים של
עצמאות ופטריטיזם
שוות פחות בפיהם של
פוליטיקאים קיצונים.**
(גז'עגוז' קוטביצקי)

→

גז'עגוז' וצעזארי קוטביצקי

האחרון לדורו. משפחת קריז'ין.

זדיסלאב קריז'ין הוא אחרון לדורו. לפי מרשם האוכלוסין לאחר מותו שם משפחה קריז'ין יימחק מהמפה. ישארו רק כמה אנשים בשם משפחה דומה - גריז'ין, אך מחוץ לפולין אולי בליטא, בלארוס ולטביה אבל גם שם שם משפחה כבר ב"סכנה" כי כבר כמה דורות נולדו רק בנות.

מקום מוצאם של משפחתו היא בגוברניה בראצלבלקה, מחוז וילנה של פעם. דור אבותיו של קריז'ין הם וואנדה לבית לוטינסקה ויאן קריז'ין - הוריו של זדיסלאב. בתקופת המלחמה חוו טרגדיות. אחיו של יאו נהרג לאחר שיתוף פעולה עם אחד מהכובשים, ואחיה של וואנדה נהרג על ידי שכנו אשר ניסה לגנוב ממנו. לאחר שנים, במקרה כאשר המשפחה בקרה באזור ילדותיהם הם פגשו את השכן ההורג. הוא ביקש סליחה.

אביו של זדיסלאב התחבא במשך שלוש שנים לאחר המלחמה. אחרי שכל המשפחה הסכימה שלא שווה להתחבא יותר הם נכנעו לידי הרוסים.

→

זדיסלאב קריז'ין

**תמיד חשבתי באופן קריטי,
הרגשתי חירות פנימית, אך
סירבתי להשתתף בעצרות
והפגנות. בגלל זה הרגשתי
שהייתי אדם חופשי אפילו יותר.**

(זדיסלאב קריז'ין)

**אנשים לבד מגבילים את
חירותם כי הם לא משתמשים
באפשרויות הקיימות בפניהם.**
(זדיסלאב קריז'ין)

בגלל הפעילות "נגד הממשלה" וואנדה לוטינסקה ויאן קריז'ין הועברו לסיביר כאסירים פוליטיים. הם עדיין לא היו נשואים. בשנת 1957 היגרו ללובז' והיו חייבים להטמיע מהר בגלל שהם היו כבר בגל האחרון של הפליטים. רוב האחוזות היו כבר בבעלותם של משפחות אחרות אשר הגיעו מוקדם יותר. היו גם צריכים להתרגל לאיכות חיים שונה הקשורה לחיים בעיר. הבית שלהם היה אחד מהבתים האחרונים אשר חוברו למערכת מפעלי המים.

משפחתו של יאן נשארה בחזית המזרחית. זדיסלאב קריז'ין לא היה בקשר איתם. בני דודיו לא מחוברים לאינטרנט ואדון זדיסלאב לא אוהב לכתוב מכתבים.

אומרים שיש לי יכולת לעזור לאנשים חלשים, אבל אני מאמין שריבוי אנשים חלשים זו הבעיה.

(זדיסלאב קריז'ין)

וואנדה ויאן קריז'ין הביאו ללובז' שפת אם שלהם - טריאסיאנקה. זדיסלאב קריז'ין זוכר מילים שאחרים לא זקוקים להבין כמו "אוהז'ור" (רווק) או "פשיפודים", משמעות "תרים" והרבה מילים נוספות. בגלל הדיבור המוזר של משפחת קריז'ין, לא היה ברור לשכנים שלהם עם מי הם מדברים. וואנדה קריז'ין לא עבדה. אדון יאן עבד כשומר בקבלה ובתפקיד נוסף כחייט. הם לא התערבו בפוליטיקה ולא התנגדו לאף אחד. הם היו אנשים בעלי סובלנות. "קיבלו את העובדה שבגם הפך להיות אגנוסטי אף שהמשפחה שלו הייתה קתולית. משפחתו של יאן היו מנגנים - יאן יחד עם אחיו ובני דודים ניגנו בחתונות באדמות "ממזרח לנהר בוג". "באדמות של פולין הניצלה" ניגנו בנג'ו רק באירועים משפחתיים. בנו גם מנגן בשביל עמו על גיטרה חשמלית.

→

דיווח המצב - אזור לובז (אוקטובר - דצמבר), מקור: ארכיון המדינה דיגיטלי

זדיסלאב קריז'ין בשנת 1979 התחיל לימודי ביולוגיה באוניברסיטת גדנסק. המשטר הצבאי התחיל כאשר היה בשנה השלישית ללימודיו. הוא מעלה זיכרונות על אחת מחברותיו אשר עזבה את בית הסטודנטים ביום ה - 13 בדצמבר אחרי שמסרה מידע לחבריה אשר אותו קיבלה מאביה כי הממשלה החליטה לבצע משטר צבאי.

כאשר הוא נשאל על עצמאות זדיסלאב קריז'ין הוא מעלה ספקות בקיומן של מדינות עצמאיות בשלמות. כל מדינה מחוברת למדינות אחרות דרך כלכלה, דת ואידיאולוגיה. הוא מרגיש פולני ואירופאי. לא מעלה פולניות כיותר חשובה מאחרים. הוא מרגיש קודם כל קרוב לקהילתו. הוא רואה התפתחויות של העולם המודרני ומרגיש המשכיות בין מקום מולדתם של הוריו ועיר לובז, שבה הוא חי.

בשיחה השתתף זדיסלאב קריז'ין.

ווארפנו החדש כמו קופסת גפרורים. משפחת לאמפארסקי.

כמו אצל משפחת חאנקו, גם למשפחה של זביגניעב לאנפארסקי המים היו מאוד חשובים. ההורים שלו נולדו במחוז ערב פומרניה. אמא שלו גדלה בכפר קארבובו ליד ברודניצה, בבית עץ קטן בחווה חקלאית. מקום מוצאו של אביו היה בכפר קרוב בשם יאיקובו. שם הוריו הכירו אחד את השני ונולדה שם אחותו של אדון זביגניעב.

לאחר המלחמה, דודו של אדון זביגניעב עבר לגור בחווה חקלאית על מנת לשפר את איכות חייו. הוא עבד שם כמחסנאי. בשנת 1955 הביא את אחיו לשצ'צ'ין והוא עבד בתפקיד של אחזקת גשרים. הוא עבד גם על גשר הארוך. זביגנייב נולד בשצ'צ'ין. כאשר היה בגיל שנה, אביו היה דייג והמשפחה עברה לגור בעיר נובי ווארפנו. אדון זביגנייב זוכר בתים ריקים. יחד עם חבריו הוא היה קופץ בין גגות הבתים ומסתכלים על ספינות. הוא זוכר שכנים שהיו להם בגינה חזירי בר.

משפחת לאמפארסקי כמו משפחת קריז'ינוב היו מוכשרים במוסיקה.

**כינור הראשון היה לאבי בזמן
אשר עדיין גרנו ביאיקובו.
הוא יוצר מקופסאות
סיגרים אמריקאים.**

(זביגניעב לאמפארסקי)

←

זביגניעב לאמפארסקי

המשטר הצבאי, אדון זביגניעב מעלה זיכרונות, שמו נרות בחלונות בשעה 19:30 כדי להראות שלא צפו בערוץ השלטוני "חדשות טלוויזיה".

בשנות ה-90 הורגש רוח של עצמאות. אדון זביגניעב שט לכן היה לו חשובה היכולת להגיע גם לצד הגרמני. לפני הבחירות בשנת 1989 ספינה צבאית הגנה על הגבול. מצד השני, עקב תוצאת הבחירות סגרו את המספנה, המנסרה ואת מפעל תפירה - שם עבדו כמעט כל הנשים. אדון זביגניעב נחשב בתור פטריוט מנובי ווארפנו. יחד עם התושבים חגגו 700 שנה של נובי ווארפנו. מוצא חן בעיניו שנובי ווארפנו היא עיר קטנה. לסיכום הוא אומר: "כאן משתתפים בחיים ציבוריים אפילו אם רק יוצאים לקנות גפרורים.

בראיון השתתף זביגניעב לאמפארסקי.

בתקופת המשטר הצבאי שוחררתי מהצבא. כששאלתי מדוע שחררו אותי, חבר שלי קצין אמר שבתיק שלי היה כתוב שלא הייתי "בטוח מבחינת פוליטית". שמחתי מאוד, אבל עד עכשיו לא ידוע לי למה ככה כתבו.

(זביגניעב לאמפארסקי)

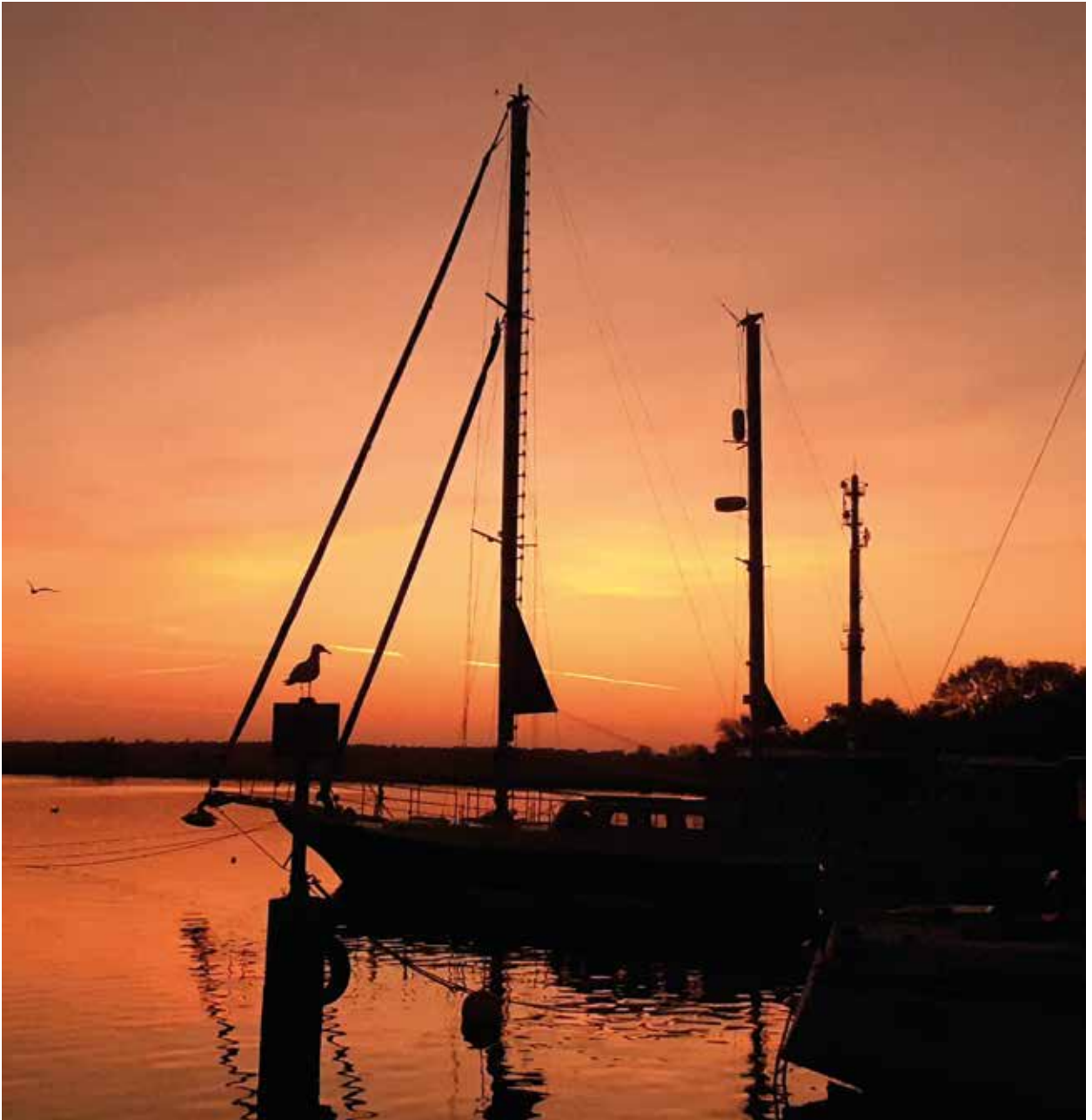
אבא ניגן על כינור בבתי ספר ובאירועים. עדיין קיימו אירועים עם מוסיקה חיה. גם זביגניעב למד לנגן בגיטרת בס בבית תרבות בנובי ווארפנו. הוריו שמרו על מסורת משני צדדים. אמא בישלה צערנינה [מרק עשוי מדם ברווז] עם אטריות מתפוחי אדמה.

כאן בנובי ווארפנו לא הרגשנו קומוניזם. הינו קצת בצד העניינים, היה יותר רגוע, אף אחד לא הודיע למשטרה, לא היו חקירות ולא הרגשנו אנוסים.

(זביגניעב לאמפארסקי)

למרות שרוב מהחוזרים אשר הגיעו ליישוב בנובי ווארפנו היו נוצרים אורתודוקסים, כולם הלכו לכנסייה קתולית ושכנים גרו ביחד בשלווה. אדון זביגנייב זוכר שתי משפחות גרמניות אשר התגוררו בנובי ווארפנו. שם של אחת היה יונג. ראש המשפחה עבד בספנות כבנאי ולימד את הפולנים את התפקיד. נשאר בנובי ווארפנו עד סופו של חיו. ראש משפחה השנייה היה פרש, אשר התגורר קרוב למגרש ספורט בבית ספר וחזר לגרמניה בשנות ה-60. הסנטימנט נשאר כי הוא מבקר בנובי ווארפנו כמעט כל שנה.

הפוליטיקה הגדולה עקפה את נובי ווארפנו - לא היו רדיפות והתקוממות נגד הממשלה. בתקופת

עז בחדר אמבטיה. משפחת מקסימוב.

**שצ'צ'ין בתקופה שאחרי המלחמה
הייתה עיר מלאה בעזים. במקום
שבו עומד היום כיכר גיאלצ'ינסקי,
היו חורבות המכוסות בשדה.
שם האכילו את העזים.**

(סטפן מקסימוב)

החלוצים האמיתיים של שצ'צ'ין היו עובדי רכבת. קבוצה הראשונה אשר הגיעה לעיר הגיעה בשביל לעשות רישום תכולת רכבת. אביו של סטפן מקסימוב היה חלק מקבוצה זו. הוא גר בשצ'צ'ין כבר 74 שנים. הוא הגיע מלבוב. נלחם נגד הבנדרים ולקח בשבילו שלל - פפ"ש. לאחר מכן הגיע למחוז ערב פומרניה. בנו, אדון סטפן, הגיע בסוף לעיר שצ'צ'ינק. היום הוא מעלה זכרונות הקשורים לנסיעתו ברכבת מטענים ולאחר מכן ברכבת פחם. משפחתו נסע עם... עז, אשר היה מתנת אחיו של אדון סטפן, סטניסלב, אשר קבל אותה מדוד שלו. לאחר הגעתם לשצ'צ'ינק, העז התגורר בהתחלה בחדר אמבטיה בבית ברחוב 5 יולי. אחרי שהתקינו אמבטיה בחדר אמבטיה החיה הועברה למרפסת.

שנים לאחר סיום המלחמה נחשבו לשנים מסוכנות. ילדים שחקו בתחמושת שלא התפוצצה. חלק מהחב ברחובות השתלטו קבוצות מתנגדים וחיילי צבא אדום. למרות זאת, בתקופה זו עדיין ארגנו אירועים

→

משפחת מקסימוב משמאל: סטפן, מיכאל, רומנה קשעבניצקה לבית מקסימוב ואנה

**הבאנו כדורי מאוזר ליער
ארקונסקי. פירקנו אותם, הוצאנו
קצת אבקה, שמנו את ראש הכדור
בתוך האבקה, כיסינו והדלקנו
אותו. היינו יכולים לעשות חור
גם במרזב בקומה השלישית.
(סטפן מקסימוב)**

בבית תרבות לעובדי מערך הרכבת (אשר היה גם בית התכנסות לעובדים). מעט אנשים היום זוכרים שמסיבות ריקוד אורגנו גם בנמל המרכזי. סטפן מקסימוב עבד באותו תפקיד כמו אביו. בשנת 1962 עשה סטאז' ועבר מבחן לתפקיד רוכבי רכבים מסילות רכבת. עבד בכל מני תפקידים כולל תפקידים ניהוליים. הוא עבד גם בתפקיד סגן למנכ"ל וגם מנכ"ל של הנהלה האזורית לרכבת פולין בין שנות 1984-1990. אשתו לעתיד, אנה, הגיעה לשצ'צ'ין בשנת 1965. רים של אדון סטפן מתו או נפצעו קשה כתוצאה מכך.

היא הגיעה ממחוז מאלופולסקי, מכפר סטרישוב אשר ממוקם 9 ק"מ מעיר וואדוביצע. יחד איתה כל משפחתה שלה עברו אישור ע"י בישוף קרול וויטילה. המלחמה לא השפיעה על כפר שלה. היא הגיעה לשצ'צ'ין על סמך הצעתן של דודות שלה אשר עבדו במערך הרכבת. שם עזרו לה למצוא עבודה. שם גם היא הכירה את בעלה לעתיד. בני משפחה מעלים זיכרונות בקשר למאכלים המסורתיים מאזורי המזרח: כתוב ממולא בתפוחי אדמה, סטודז'ענינה (רגלי [חזיר] בג'לי), סולת עם גבינה מלוחה. רואים כמה מסורת עברה למחוז ערב פומרניה מאזור המזרח. לדוגמה, שם של מועדון הפועל "פוגון", ודברי קודש אשר הועברו לכנסייה ברחוב מלכת עטרת פולין, מילים בסגנון "אדוני הטוב".

דורות הבאים של משפחת מקסימוב זוכרים את ההיסטוריה ואת הגורל לא באותה מידה. בשנת 1970 אנה מקסימוב שמעה יריות וראתה אמבולנסים, גב' רומנה זוכרת את אשר קרה בשנת 1981, זרקו להם גז דמעות לתוך חדר מדרגות. אז הם התגוררו ברחוב צבאת פולנית וכל ההתפרעויות קרו תחת החלונות שלהם. לא באמת האמינו וראו מרחוק את התפתחות של השולחן הסגלגל - ראו לא רק עצמאות אך גם עוני ואבטלה, במיוחד באזורים חקלאים ממשלתיים לשעבר. היום, לכולם יש חיבור חזק לשצ'צ'ין. אוהבים את העיר הזאת מלאה באוויר הנקי, תנועה ומקום. בשיחה השתתפו סטפן מקסימוב, אשתו אנה ורומנה קשביצקה לבית מקסימוב, בתו של סטניסלב, אחיו של סטפן.

**מלחמת העצמאות לאחר נפילת
הקומוניזם דרשה מחיר גבוה
מאוד. רצינו להרגיש חופשיים,
במקום זאת קיבלנו המון
עבודה. זה לא הגיוני שאדם
חיי רק כדי לעבוד. למזלנו,
היום זה כבר נרגע קצת.**

(רומנה קשביצקה)

בניית אזור. משפחת מולעביץ'.

דרכיה של משפחה של מרק מולעביץ' לשצ'צ'ין הייתה מסובכת. שני הוריו הגיעו מדרום פולין. סביו מצד האם, שם משפחה דרייביץ', מוצאו מקרקוב: סבו ברח מבית הספר התיכון לצבא של פילסודסקי ויצא איתם למלחמה. סבתא נולדה במשפחה של עובדי מערך הרכבת ותרמה בזמן במלחמת העצמאות לטובתה המדינה - בסוף מלחמת העולם הראשונה נסעה ללבוב בתור אחות למלחמת הגנה נגד האוקראינים. לאחר המלחמה ילדה שני ילדים. בתם הבכורה אלדונה היא אמו של מרק מולעביץ'. אחיה, יז', נספה באושוויץ בתקופת המלחמה. בזמן המלחמה, גב' אלדונה עבדה בתור מברקנית (עובדים בתחומה לא הועברו לגרמניה). הייתה גם איש קשר בשביל צבאות פולין. שם הכירה את מיכאל מולעביץ', יליד עיר סטארי סאץ', ששם יחד עם משפחת קבלסקי, משפחת מולביץ' החזיקה בבעלותם רבע מהעיר.

גב' אלדונה ואדון מיכאל התחתנו בשנת 1946. בגלל שבעלה השתדל לצאת לעבודה, הם עזבו ועברו לגור בלובאבקה, עיירה באזור רכס הרי קרקונושה. שם בשנת 1947 נולד להם בן, מרק מולעביץ'. אביו ניהל שם אגודת סחר.

→

מרק מולעביץ'

**לא הספקתי לסיים תואר כי
במספנת שצ'צ'ין התחילה
שביתה. יכולנו לדבר עם
פרופסורים שלנו רק דרך הגדר.
(מרק מולעביץ')**

**אני זוכר סולידריות בין אנשים
בתקופת השביתות בשנת 1980.
התחבורה הציבורית לא תפקדה אך
לכל התושבים היו רכבים פרטיים
(לנו היה מלוך [פיאט 126פ])
אשר עצרו בתחנות אוטובוסים
כדי לקחת אנשים למרכז העיר.
(מרק מולעביץ')**

לצערו הייתה זו תקופת דיכוי נגד עצמאים. הנהלה של האגודה נאסרה ללא סיבה ודנו אותם בגלל פשע כלכלי כביכול. אשתו נשארה לבד עם שני ילדים הקטנים ועזבה איתם לגור אצל ההורים שלה שגרו בשצ'צ'ין. התיישבו בדאב. אדון מרק זוכר הליכות בשכונה זו אשר הייתה עיר קטנה בעצמה. התאהב באגם ברקת, מנהרה עם דמות שלגוני סלע וכיכר בכניסה אליה. הלכו יחד עם אמם לאופרה אשר הייתה ממוקמת בבניין הספורט לשעבר ברחוב פוטוליצקה. גב' אלדונה התחתנה שוב ומרק מולעביץ' יחד איתה יוחד עם אביו החורג עבר לגור בסיילסיה בתור, כמו הוא אומר, "גורול" [פולני שלא נולד בסיילסיה].

לאחר מבחני בגרות בחר להתחיל לימודים במכון הפוליטכני בשצ'צ'ין בבניית ספינות. לאחר הלימודים המשיך במחקר ושם עבד לאורך 20 שנים. הושפע בפוליטיקה עדיין בתקופת לימודים. חווה שבתות בשנות ה-70 וה-80. לאחר "אוגוסט" [באוגוסט 1980 היה גל שבתות נגד הממשלה] השתתף ביסוד האיגוד המקצועי העצמאי והמנהל "סולידריות" במכון הפוליטכני בשצ'צ'ין ומכון המחוזי. עובדים הצביעו בו לתפקיד חבר ועדת אגודה. ביום 14.12.1981, המכון בתור מחלקה היחידה במכון הפוליטכני התחיל שבתה בתמיכה במספנה. לאחר מכן השבתה קוצרה. ביוני 1989 מולביץ' וחבריו מ"סולידריות" עזר לאנשים להצביע נכון, כי הרשימה הייתה ארוכה והיה נדרש למחוק בחירה לא רלוונטית. הוא מעלה זיכרונות אחרי שהודפסו רשימות שמות מועמדי "סולידריות", הצעירים חילקו אותם בין המעוניינים בכניסה לבית ספר ברחוב חבולאנסקה. בעקבותיו, חבריו של מרק מהמכון הפוליטכני בשצ'צ'ין, מרק טאלאסיביץ', נבחר להיות מנהל המחוז והציע לאדון מרק לעבוד בעירייה. הוא התחיל בתפקיד תמיכה מחשבים המחוזי (למרות שלראשונה היה בעירייה אפילו מכונת פקס), בשנת 1992 נבחר לעבוד בתפקיד מנהל משרדו של מנהל מחוזי. כחלק מתפקידו עבד ביצירת קשרים הניהוליים במחוז שלנו. בשנת 1997 התחיל עבודה במספנת שצ'צ'ין. שם בתפקיד של מנכ"ל משרד הניהול עבד עד סופו של פעולת תחזוקת המספנה. הוא עדיין פעיל בחיים הציבוריים במחוז, הוא מאוד אנליטי ולא מתכוון לעצור את השתתפות שלו.

בשיחה השתתף מרק מולעביץ'.

(מרק מולעביץ')

**המשטרה לא התערבה בשבתה
שלנו במספנה - לכן בבוקר
למחרת - השבתה נגמרה.
שירותי ביטחון עד הסוף לא
ידעה מי השתתף בשבתה.**

הדרך הארוכה מסוריה. משפחת נרמנד ופאטה.

בני דודים שיבן פאטה וקסרה נרמנד (קסרה הוא דודו של שיבן) עברו דרך הכי ארוכה בין הגיבורים שלנו למחוז ערב פומרניה. אולי לא הכי ארוכה מבחינת המרחק - ידוע שדרך מסיביר לשצ'צ'ין היא אפילו יותר ארוכה - אך היא דרך הכי ארוכה מבחינת תרבות.

קסרה נרמנד הגיע לשצ'צ'ין ללימודים באוניברסיטה בתחילת שנות ה-90 עקב סיום לימודים שפת פולנית בלודז'. מאז מחוז ערב פומרניה הפך להיות בית בשביל משפחה שלו. בהתחלה היה אמור ללמוד בוורוצלב, אך בסיבות רבות החליט ללמוד בשצ'צ'ין. שמע על אי נכונות לקבל זרים בוורוצלב, על קבוצות של גלוחי ראש אשר היו חזקות בעיר. בניגוד לוורוצלב, אמרו שבשצ'צ'ין עיר שמאוד פתוחה לזרים אשר תומכת בתרבות מערבית. אף תושב זר לא עשה אז תואר במחשבים (רובם למדו רפואה). קסרה היה הראשון בערים אחרות בפולין, אמרו שסורים לא היו סטודנטים מספיק טובים, אבל בשצ'צ'ין אף אחד לא חשב ככה. שיבן פאטה נתגורר בפולין משנת 1998.

→

שיבן פאטה

**לירקות פולנים יש טעם שונה
מטעם של ירקות סורים.
היום אני כבר מבולבל בין
המאכלים. אשתי מבשלת גם
מאכלים פולניים וגם סורים.**

(קסרה נרמנד)

לראשונה למד שפת פולנית בוורוצלב, ואז הגיע לשצ'צ'ין. כאן הוא התיידד עם קסרה ומשפחתו. נרמנד ופאטה מעלים ביחד זכרונות על רגעים הראשונים בשצ'צ'ין. נרמנד התאהב באדריכלות והרגשת ביטחון. הוא שם לב לקיומם של יערות ואגמים, חווה שלווה של העיר - לפי דבריו - עיר קצת נשכחת מהעולם. שיבן אהב וורוצלב יותר משצ'צ'ין

פולין היא מדינה שונה לגמרי ומבחינת התרבות אתה מופתה לראשונה מהכול. אתה חייב לשנות הרגלים שלך אבל תוך שנתיים אתה שם לב שאנשים הם אותו דבר בכל המקומות בעולם.

(קסרה נרמנד)

מלכתחילה, אך כמה נקודות ספציפיות בשצ'צ'ין דרשו ממנו תשומת לב - מגדל ביסמרק, יאסנע בלוניא. קסרה נרמנד הגיע לפולין לא הרבה זמן אחרי נפילת הקומוניזם. בשבילו עבר זה נתן לא הרגשת חופשיות בסימוכין לדיקטטורה הסורית למרות שמהבחינה הכלכלית היה בשנות ה-90 הרבה יותר קשה בפולין ביחס לסוריה. חנויות היו חסרות במוצרים שבסוריה היו זמינים לרכישה. בפולין, במקום זה, היה חירות דיבור ובחירות דמוקרטיות. לנרמנד ופאטה היו בסוריה בעיות גם בגלל המוצא שלהם - כורדי. כורדים לא היו יכולים להשתתף

בחיים ציבוריים. בתור כורדים הטרידו אותם ועצרו אותם. הקליטה בפולין הייתה הכי מסובכת בגלל השפה - היו חייבים ללמוד אותה מאוד מהר. מבחינת הקהילה לא היה להם קשה. עד זמן מסוים לא הייתה אפשרות ליהנות מתרבות הקולנירי שלהם כי לא היה אפשרות לקנות מוצרים הנדרשים. שיבן היה בהלם בפעם הראשונה שאכל מרק מלפפון חמוץ: מי מכין מרק ממלפפון חמוץ? הוא לא התלהב ממנו אך כעת הוא אחד המרקים הכי אהובים שלו. נרמנד ופאטה מחוברים חזק למקום מגוריהם (מייז'ין, פשעצלאב) וגם למחוז שהם גרים בו, מחוז שלאחרונה מגלה את האופי שלו. הם חושבים שיש הרבה דברים שאפשר לעשות עם מחוז ערב פומרניה. שצ'צ'ין עצמה מתחילה להשתנות לטובה, למרות שהייתה די מוזנחת בשנות ה-2000 בגלל חוסר ניהול טוב ונפילת המספנה. היום הם מרגישים אווירת עצמאות ורגע המרגש שלהם היה השתתפות בבחירות הדמוקרטיות: הן גרמו להם להרגשה של השתתפות בכון ואחריות אזרחית. בשיחה השתתפו קסרה נרמנד ושיבן פאטה.

העם הפולני הוא עם פתוח. כשאתה כבר מתערה בקרב הפולנים, הם מאוד חברותיים וסקרניים.

(שיבן פאטה)

קסרה נרמנד

בצל הגירה של הקרובים. משפחת פילאט.

קבלת צו עבודה היה אחת הסיבות הכי משמעותיות אשר הביאה אנשים לגור במחוז ערב פומרניה. ככה גם היה במקרה של וואנדה פילאט, אמו של יאן. היא נולדה בכפר דעבנו, אשר היה ממוקם ליד עיר קיילצה. גב' וואנדה זוכרת תקופת המלחמה למרות שעדיין הייתה ילדה. זיכרון של גרמנים שקיבצו אנשים בתוך כנסייה וירו ב-29 מהם - זכרונות כאלה שעדיין חיים בה. בשנת 1954 הגיע לאזור שצ'צ'ין של פעם. לאחר קבלת אישור על הגעתה בלובז', בחרה לגור בעיירה זאייעזיעז'ה, אשר נמצאת הכי קרוב לאזור דראבסקו פומורסקיה- כי בכפר גודובו ליד דראבסקו התגוררה דודה שלה.

הנסיעה הראשונה שלה למחוז ערב פומרניה, וואנדה פילאט (לנעורים קולאסא) התקיימה עם אביה אשר עבד בתפקיד יערן. מלכתחילה, גב' וואנדה למדה מתמטיקה, פיזיקה וכימיה בבית ספר בזאייעזיעז'ה. הפתיעה אותה התקדמות טכנולוגית באזור פומרניה. כאשר עזבה את אזור קיילצה עדיין לא חיברו שם מערכת חשמל. בערב פורמניה כבר היה חשמל, תאורה, רדיו וטלוויזיה.

— — — — —
**אני זוכרת מטוסים ואת
צבאות גרמניה בתקופת
מלחמה. אבל אני גם זוכרת
אושר בגלל סיום המלחמה.**

(וואנדה פילאט)

→

יאן פילאט

**גיס שלי - יאן קולאסא, לעולם לא
קילל. השתמש רק במילים בסגנון
"זייניון" במקום המילה הוולגרית.**

(יאן פילטא)

בני משפחה פילאט היו מאוד קשורים אחד לשני. הם הביאו את הקשר יחד איתם בזמן שעברו לגור בפומרניה. אביו של יאן הגיע בשנת 1946 מאזור לובלין. עבד בחוות חקלאית, ואז עבד באגודת חוויות חקלאיים. שם הוא הכיר את אשתו לעתיד. בזמן של הרפובליקה הפולנית חוו חיים די רגועים. בני המשפחה לא השתתפה בפעילות התנגדות לממשלת קומוניסטית. שלוותם נהרסה יחד עם עליית המשטר הצבאי. כמה חודשים לפני, אנדז'יי פילאט, אחיו של יאן, הגר לגרמניה לעבוד שם. אשתו נשארה בשצ'צ'ין. גב' וואנדה לא יכלה ליצור קשר עם המשפחה. גיסתה, אשתו של אנדז'יי, יצאתה לדרך ובין ימים 12-13 בדצמבר הייתה כבר בדרכה לבעלה. ברציף בתחנת שצ'צ'ין ניבשובו הכריזו על המשטר הצבאי. מספר אנשים ירדו מהרכבת, אך היא החליטה להמשיך בדרכה.

**בגלל ההגירה אנשים שעבדו
קשה איבדו עבודה מיום ליום.
אנשי ממשלה ניצלו את המצב.**

(יאן פילאט)

יחד עם בעלה נשארו בגרמניה, קרוב
לדורטמונד. שם נולדו להם שני בנים. בן
הבכור סיים לימודים באוניברסיטה בגרמניה
והיום הוא עובד בחברה בסטאר-טגארט.
רוח חופש הגיע ליאן פילאט אחרי סיום המשטר
הצבאי. בעקבותיו הוא היה יכול לנסוע לגרמניה.
הוא זוכר התפתחויות לאחר מכן פחות טובות.
באזורים חקלאיים עבר גל חוסר צדק, פיטורים
המוניים, אבטלה ועוני. אבטלה היתה יותר מחמירה
בגלל ההתקדמות הטכנולוגית בתעשייה.
אדון יאן פילאט הוא גמלאי היום. עבד 36 שנים בתעשיית
החיות בתפקיד זואוטכנאי. הוא נהנה מעצמאות
וחופשיות של פולין. למרות זאת הוא חושב שזרם
הון זר רב אשר נספג בפולין לרעתה. למרות ששני
ילדים שלו גרים באנגליה הוא מתנגד לרעיון לעבור
לגור שם. הוא אוהב את פולין ואת העם הפולני.
בשיחה השתתפו וואנדה פילאט ובנה, יאן.

שלוש דורות על שצ'צ'ין. משפחת סיעווייערה.

**בפגישות שלנו לאחר המלחמה
שרנו והעלינו זיכרונות על ימים של
פעם. הרגשנו חופשיים עד שציוו על
אבא להצטרף לאגודת חקלאים - או
איימו עליו שיאבד עבודה.**

(סטניסלבה סיעווייערה)

בשיחתינו עם משפחת סיעווייערהמשתתף וואיטעק,
בן תשע. הוא מתעורר לחיים בכל שאלה שעולה על
שצ'צ'ין. הוא מייחס עיר זו לאושר ושמחה, נהר אודרה
ואגם דאבסקי. סבים שלו זוכרים שצ'צ'ין אחרת. גב'
סטניסלבה, סבתא של וואיטק, זוכרת את הנוף הראשון
שראתה: חורבות בניין האדום - בניין העירייה.

סטניסלבה סיווירה נולדה מכפר פלוציעיץ' ליד נובוגרוד
(כיום בלארוס), ממשפחה חקלאית. היא זוכרת טעם
של בליני, כיסונים ומספר מאכלים פשוטים אך מאוד
טעימים על בסיס כרוב. בשנת 1946 היא הגיעה
לליפיאן יחד עם המשפחה שלה. אביה היה בעל נפחיה
בעיר מילעצין אך בעקבות הטרדות ע"י הממשלה עברו
לליפיאן. סטניסלבה הגיעה לשצ'צ'ין בגיל 14. משנת
1958 למדה במכללה ללימודי כלכלה. ליבה היה מלא
פחד: מבדידות, מהחיים בעיר החורבות המסוכנת.

←

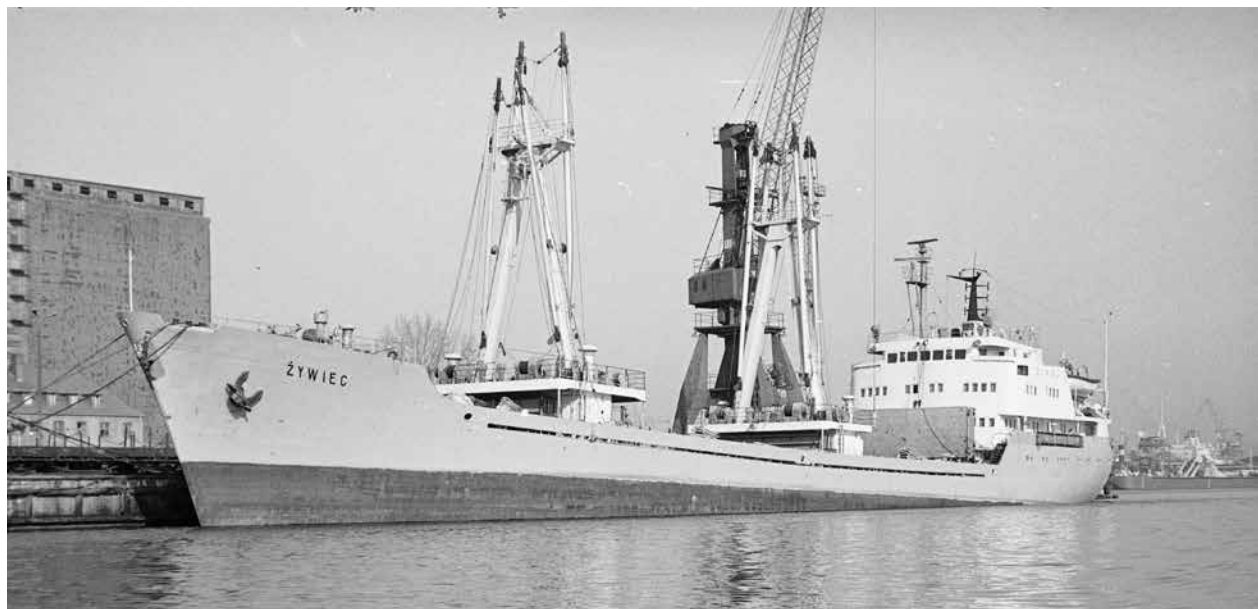
משפחת סיווירה משמאל: קאזימיעז', סטניסלבה, קשישטוף, מקדימה וואיטעק.

בעלה, קאזימיעז' סיעווייערה, נולד בשכונת פרגא בוורשה
למשפחה של עובדי מערך הרכבת. הוא זוכר התקוממות
וורשה בוערת. משפחת סיווירה הגיעו לשצ'צ'ין בשנת 1946
בזמן של סבא, עובד רכבת, הועבר לעבוד שם. הם התגוררו
בדירה ברחוב דבורצובה, ואז מצאו בית בשכונת פוגודנו.
הוא גם זוכר חורבות, וגם את היופי של פירי חרוברי [חרוברי
היה מלך פולני], והירוק של שכונת פוגודנה. משפחתו
הייתה מאוד קשורה מידות של פטרויות. זה היה די
כללי. מרשל פילסודסקי היה גיבור בעיניה של המשפחה.
משפחה של אדון קאזימיעז' הרגישה טוב בשצ'צ'ין,
למרות שבשנת 1946 העתיד של העיר לא היה
בטוח. קאז'יק הקטן יצא השתמט מהלימודים
לשחק בארמון ההרוס. הוא אהב מים מילדותו.

**מלכתחילה קיבלנו את כניסתם
לפולין ע"י הרוסים בצורה טובה.
היו שם גם חיילים פולנים,
ברלינגרים: אף אחד לא הסתכל
שאין להם נשרים על הכובע. הכל
היה מושלם עד הכרזת מניפסט של
ועדת הפולנית לשחרור לאומי. כאן
ה"אהבה" נגמרה.**

(קאזימיעז' סיעווייערה)

הוא שט בים, שרת בחיל הים, עבד כדיג בים עמוק. הוא עבד גם במשרדי "גריף", "טראנס-אוקיינוס", משלוחי הים ו - "פול קארגו". יחד עם אשתו לעתיד אהבו לעשות ספורט. גב' סטניסלבה עשתה התעמלות, אתלטיקה ומשחק כדור יד. בעלה עשה התעמלות מכשירים במכון ספרטה שצ'צ'ין, משחק כדור יד, כדור עף ושיט בסירות מפרס בהים. הם לא היו מעורבים בפוליטיקה ולא לקחו צדדים. הם התייחסו לפולין בתור מדינה עצמאית אבל חוו הטרדות נגד התושבים. בזמן שבו קרו רוב האירועים הללו, קאזימיז' היה בים, כולל בזמן שבו הוכרז משטר צבאי. למרות שעבד בתור איש קשר בספינה לא יצא לו להיות בקשר עם אשתו. היו לו הזדמנויות להישאר מחוץ לפולין. חבריו ניסו לשכנע אותו לגור בקנדה. לבו הרגיש שהוא רוצה לחזור הביתה. "כאן אני נולדתי. איך שהבית היה, איך עכשיו הוא, לא היה משנה - הוא היה שלי". כאשר נשאלים על עצמאות, בני משפחת סיווירה עונים שעל עצמאות חייבים להגן כדי לא לאבד אותה. חשוב לא להפסיק לדבר על עצמאות גם במחיר של ויכוחים לאומיים. כל שלושת הדורות מציינים כי שצ'צ'ין מאוד קרובה ללבם, שהיא עיר משפחה שלהם. קשישטוף, בנם, שהוא גם אביו של וייצ'ך, מתייחס לעיר בתור קרנבל ימי ים, צבעים, רבות נשים, ספינות, מזג האוויר השמשי וריח של צמר גפן מתוק. וויטק מחכה לפתיחת לונה פארק החדש.

בשיחה השתתפו סבים: סטניסלבה סיעווערה וקאזימיז' סיעווערה, אבא - קשישטוף סיווירה ובן ונכד, וויצ'ך סיעווערה.

**נהגתי ברכב אחד 12 שנים
בתור אדם ללא התפקדות
למפלגה. באותו זמן, חבר, חבר
מפלגה, החליף 3 רכבים.**

(קאזימיעז' סיעווערה)

שמחה על ההמשכיות. משפחת סובולבסקי

**כאשר סבא רצה להירשם למפלגה,
סבתא הוציאה לו את הרעיון הזה
מהראש. לאורך תקופה מסוימת
סבא הלך למפגשים. במהלך
אחד מהמפגשים סבתא הגיעה
לשם ואמרה לחברים שלו: "הוא
יכול לשבת במפגשים האלה אם
אתם תבואו לבית שלו ותעשו
את כל המטלות שלו במקומו".**

(אנטוני סובולבסקי)

משני ענפי משפחתו של אנטוני סובולבסקי - אנה וויצ'יעך - יש שורשים משתי תרבויות שונות. משפחה של אנה הגיעה מגרמניה ומשפחתו של אדון וויצ'יעך מהונגריה. משפחתה של אנה הגיעה ממחוז וילקופולסקה. סבא רבא שלה - אולאן [פרש] פולני - התחתן עם גרמנייה. סבא אנטוני - גם קצין בצבא הכיר את סבתא מריה (חצי פולנייה, חצי גרמנייה) בעת ההתקוממות בוילקופולסקה. אנה קראה לבנה בשמו של סבא. במשפחה קראו לסבא אנטוני בכינוי הציני - "מלך פולין". הם שמרו על המסורת הקולינרית ממחוז וילקופולסקה הכוללים מאכלים כמו מאקיעלקי [מאכל חג המולד] וכרוב אדום. משפחה מצד של אבא וויצ'יעך הגיעה מאוקראינה. אבא של אמו היה הונגרי ממשפחת פעטריק. משפחת פעטריק הגיעה לפולין לעבודה עם סוסים לכפר ליד דומברובקה. אבא של וויצ'יעך קבל צו גיוס לצבא ולאחר המלחמה העבירו אותו לשצ'צ'ין. הוא עבד במשרד הבחירות. אמו עבדה בתור מטפלת בקמין בעירייה בתקופת המלחמה ולאחר מכן העבירו אותה לעבודות במנהרות. אנה וויצ'יעך נפגשו בפביאניצה.

→

משפחת סובולבסקי משאול: אנטוני, אלכסנדר, אנה, פיטר, וויצ'יעך, מקדימה: מאיה.

נולדתי בפולין, אני חיה בפולין ותקוותי היא שגם אמות בפולין.

(אנה סובולבסקה)

עסקים, הקימו חנויות חדשות, והתעוררה התקווה. המשפחה הייתה מעורבת בפוליטיקה. בתור תרומה שלהם לעם היה - לפי דבריהם - המשך הדורות. בזמן הרפובליקה הפולנית היו למשפחת סובולבסקי מספר ציפיות לגורל טוב של המדינה. לא הכל התגשם אבל הם אומרים שהחיים המשפחתיים שלהם היו מאוד מאושרים. "היה לנו המון מזל, ועד עכשיו אנחנו רוכבים עליו" - אדון וויצ'יך מספר עם בקול אירוני. למשפחת סובולבסקי, כמו למדינת פולין, יש כל מיני תקופות אבל דבר שהוא הכי חשוב זה שהם עדיין נשארו אותה משפחה. בשיחה השתתפו אנה סובולבסקה, בעלה וויצ'יך ובן אנטוני.

היום אנה בפנסיה. לפני פרישתה לפנסיה, בתור בוגרת של אוניברסיטה ללימודי החיים בוורשה, עבדה בתפקיד מעצבת גינות. וויצ'יך מלח. הוא סיים לימודים באוניברסיטה ללימודי ים בגדיניה. הכיר את אשתו בצופים בפביאניצה ויחד למדו בבית הספר התיכון. שם גם התחתנו ושם נולד אנטוני. בגיל 4, בשנת 1981, הזוג סובולבסקי עבר לגור בקולצ'עבו ליד מיעדזיזדרייע. שם רכשו חוות חקלאית וטיפלו בו יחד עם שותפים - זוג נוסף. יש לכם זיכרונות טובים. למרות זאת, מבחינה עסקית לא הצליחו להמשיך - עברו לגור בשצ'צ'ין במשאית מלאה בארנבים, תרנגולות ושתי אמבטיות מלאות בפחם. שם התגוררו בשכונת גומיענצע. אנטוני מעלה זכרונות בתקופה שבה גרו בקולצ'עבו. שם הוא נהג במשאית. מילדותו בשצ'צ'ין הוא זוכר משחקים על חבלים ומבנה של שנאי חשמלי אשר השתמשו בו בתור מטרה. הוא גם זוכר בחום את תיאטרון בובות של פעם בשם "פלצ'יוגה", למרות שהבניין היה מאוד מכוער. אנטוני מספר גם על בלגן בשיעורי היסטוריה - בית ספר השתדל ללא הצלחה להחליט על נרטיב בקשר לערב פומרניה. לפני שנת 1989 דברו על "אדמות של פיאסטים", לאחר 1990 אך אחד לא ידע איך ללמד היסטוריה. באותו זמן נפתחו

בפולין היו ועדיין קיימות אשליות. עלי הן אף פעם לא השפיעו.

(וויצ'יך סובולבסקי)

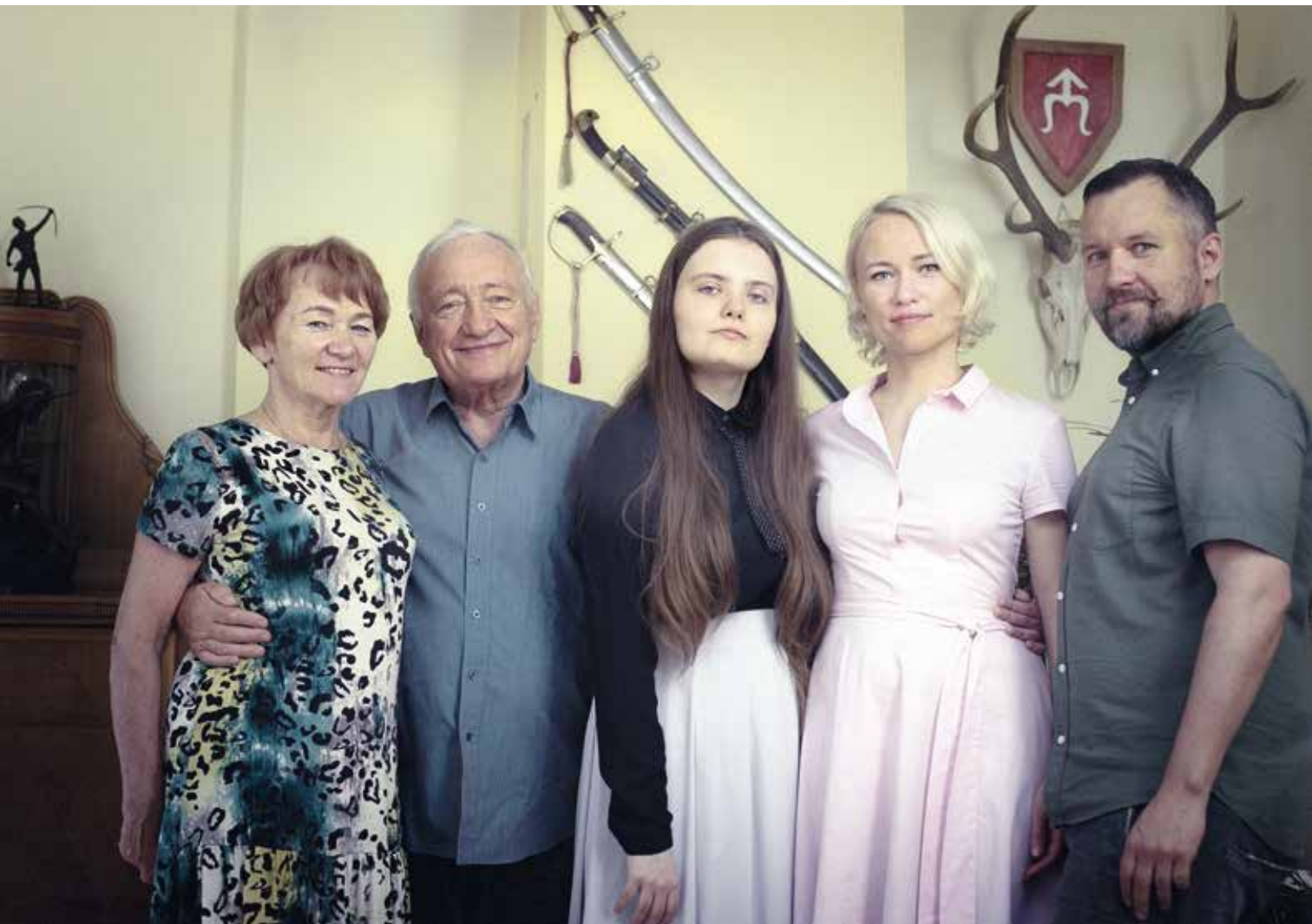
בקהילה מחולקת. משפחה ויעלגושבסקי.

**אבא, היה בצופים לפני המלחמה
ואחר כך קצין, הוא היה אדם קתולי
מאוד. בתקופת המלחמה הוא
התרחק מהכנסייה עקב חוויות
במחנה ריכוז. שם כומר קיבל
ידיי רק אחרי תשלום של פרוסת
לחם. הוא איבד את אמונתו אך לא
בתנגד לאמא לחיות חיים קתוליים.
(גראז'ינה ויעלגושבסקה)**

משפחת ויעלגושבסקי לא הייתה מתקיימת בצורתה הנוכחית אם וולודז'ימיז' ויעלגושבסקי, אביה של גב' גראז'ינה (ויעלגושבסקה) לא היה לוקח שם של אסיר אחר במחנה ריכוז באושוויץ. ככה הוא הצליח לשרוד למרות שבתור אסיר פוליטי היה מורשע למוות. אמא של גב' גראז'ינה עבדה בסטנדומיז' בתקופת המלחמה. משם שלחה חבילות למחנות. אחת מהם הגיעה לוולודז'ימיז' דזיעצ'י'עלובסקי. הוא נסע אליה כדי להודות לה וככה הוא הכיר אשתו לעתיד. הם הגיעו לשצ'צ'ין כבר בשנת 1946. שנתיים לאחר מכן, גב' גראז'ינה נולדה.

הוריו של זביגניעב ויעלגושבסקי הכירו בגרמניה - שם עבדו בעבודות פרך בחוות חקלאית. אמא של זביגניעב הייתה אוקראינית ושורשיה היו במשפחה קוזקית ותיקה. אביו נולד למשפחה של איכרים מהגרים. בשנת 1934, בזמן שהיטלר זרק אותם מבתם, הם עברו לגור באזור לודז'.

←
גראז'ינה ויעלגושבסקה, זביגניעב ויעלגושבסקי, מטילדה ויעלגושבסקה, אולגה ויעלגושבסקה, קונרד ויעלגושבסקי

בתקופת המלחמה אבא של זביגנב העובר שוב לגרמניה, הפעם לעבודות פרך ושם הכיר את אשתו לעתיד. לאחר המלחמה בתור חבר אגודת האיכרים הצעירים הועבר לשצ'צ'ין. שם הוא עבד במשרד הביטחון ואז שירותי אבטחה.

זביגניעב וועילגושבסקי אומר על עצמו שהוא "בן נייעבושבו". שכונה של ילדותו הייתה מלאה בחורבות ובניינים השרופים. גב' גראז'ינה גם זוכרת חורבות אבל גם יער ארקונסקי ופסלים עצומים במגדל קויסטורף. בבית הספר התיכון גם זביגניעב וגם גראז'ינה עסקו באתלטיקה. ככה הם הכירו אחד את השני. תעסוקה זו שרדה הרבה שנים. במהלך לימודי הרפואה באוניברסיטה, גב' גראז'ינה ייצגה את פולין בתחרות סטודנטים בסופיה.

**הלכתי לעבוד במשטרה ותוך
כדי אירועים בדצמבר ירו בעקב
הרגל שלי. ירה בי חבר. רק
שמתי לב למה שקרה אחרי
שלוש שעות כשדם התחיל
להשפריץ. אחר כך הייתי בבית
חולים יחד עם אלו שהיכו בהם
באמצעות אבנים במספנה.**

(זביגנעב וויעלגושבסקי)

§ 1.

Na terenie miasta Szczecina wprowadza się do odwołania godzinę milicyjną obowiązującą od godz.18-ej do godz.6-ej. W tym czasie obowiązuje z a k a z przebywania na ulicach i placach publicznych.

§ 2.

Osoby udające się w czasie między godz.18-tą a 6-tą do pracy w uspołecznionym zakładzie pracy obowiązane są na żądanie organów Milicji Obywatelskiej okazać odpowiedni dokument.

§ 3.

Kto wykracza przeciwko zakazowi określonemu w niniejszym zarządzeniu podlega karze grzywny w wysokości do 1.500 zł. Orzecznictwo następuje w trybie przepisów karno-administracyjnych.

אדון זביגניעב סיים לימודים במכון ללימודי בנייה, בית הספר לקצינים של משרד הפנים ואקדמיה משרד הפנים. לאחר מכן עבד במשטרה ואשתו עבדה כמנתחת בבית חולים. הם זוכרים שצ'צ'ין, עיר מלאה תרבויות שונות, חברים יהודיים מבית ספר לפני שנת 1968 וחיים סוציאליים אינטנסיביים. בגלל מקום עבודה של אדון זביגניעב, משפחתה עברה הטרדות על בסיס פוליטי. הציעו לאשתו להתפקד למפלגה אבל היא סירבה להצטרף - לא רצתה להיות מעורבת בפוליטיקה. בעלה תמך בה.

**כשהטרידו אותנו במטרה
להתפקד למפלגה, בעלי
אמר: "אשתי אמרה שכל
עוד קיימים אנשים כמוכם
במפלגה היא לא תצטרף".**

(גראז'ינה וויעלגושבסקה)

עבודה בתפקידים מסוימים בפולין של פעם הראתה למשפחת וויעלגושבסקי מעמדות חברתיים. היום, גב' גראז'ינה טוענת כי היו שני עולמות - "אנשים ממספנה והשאר". אחרי שנת 1991 הסתיימו תפקידים משטרתיים בבית החולים והיא הייתה מוכרחת לפרוש. עקב פרישתה היא התחילה לעבוד במערכת משרד הבריאות, הקימה מרפאת ניתוח ברחוב סטאז'ינסקי. היום היא עובד במרפאה פרטית.

שניהם אוהבים את שצ'צ'ין למרות שמציינים כי העיר אף פעם לא זכתה להנהלה טובה. אדון זביגניעב מתעניין באדריכלות ומציין כי מכיר 04 גריפים של שצ'צ'ין. שניהם מתגעגעים לירוק שפעם היה יותר בעיר. בשצ'צ'ין נולדו להם ילדים ונכדים - וכך דור השלישי חי במחוז ערב פומרניה.

בשיחה השתתפו גראז'ינה וויעלגושבסקה ובעלה זביגניעב

קזחסטן, ז'ורק וספרינג רול. משפחת וויעז'חוביעץ

שצ'צ'ין קבלה אנשים מכל מקום בפולין ולא רק. משפחה של פאוול וויעז'חוביעץ לא הגיעה מאזורי מזרח, כמו מספר רב של תושבי העיר, אלא מהעיר צ'נסטוחובה ובידגושץ'. סבתא שלו הגיעה לשצ'צ'ין דרך העיר קושלין. ב"מערב פרוע" הזה הם חיפשו אושר ועתיד. בימים האלה - מעלה זכרונות פאוול וויז'חוביץ - אמרו כי האזורים הללו מאוד עשירים, פחות הרס, ושיש כאן וילות, בתים ואינפרסטרוקטורה שונה - שבערב פומרניה נחיה יותר טוב, יהיה יותר נעים ויותר נוח. המציאות הייתה אחרת: גשרים הרוסים, מחסור בתאורה, רחובות מסוכנים אחרי השקיעה.

בסופו של דבר המשפחה החליטה להישאר באזור והוריו של פאוול הפכו להיות חלוצי שצ'צ'ין. אין הרבה מסורת ששרדה בבית - אדון פאוול זוכר רק טעם של [מרק] ז'ורעק עם תפוחי אדמה אשר סבא שלו מאוד אהב. טעמים מסורתיים התערבבו עם טעמים מבית אשתו - טעמי מטבח המזרח. ההיסטוריה של פולינה, אשתו של פאוול, הייתה הרבה יותר מיוחדת במינה. גב' פולינה היא תושבת חוזרת למולדתה.

→

משפחת וויעז'חוביעץ משמאל: פאולינה, איגור, פאוול, מקדינה: אורשולה

**פעם עלתה לי מחשבה לערוך
מפה כדי להראות מאין הגיעו
אבות אבותיי. הגירות לו
מאוד משמעותיות - מברלין
עד האוקיינוס השקט.**

(פולינה וויעז'חוביעץ)

היא נולדה בקזחסטן. סבה מצד של אבא היה רוסי והיו במשפחה שלה גם אוקראינים. אביה נולד כבר בסיביר - שם כל משפחתה עבדה בבניית רכבת טראנס-סיביר. בזמן מסוים, כאשר החיים בסיביר היו מאוד קשים, כל המשפחה עברה לגור בקזחסטן. אבא של פולינה סיים שם אוניברסיטה ושם הכיר את אשתו לעתיד ושם גם נולדה בתו. משפחתה של אמא הגיעה

- - - - -

הסבים שלי זכרו זמן שבו כל אחד היה יכול להתישב בכל מקום לפי רצון ליבו בכל בית או דירה. ואז היה צורך להגן על הבית גם במחיר של ירי באנשים.

(פאוול וויעז'חוביעץ)

מאושמיאן (כיום בבלארוס) ומאזור ליד ז'יטומיעז'. סבתא שלה עבדה בתפקיד מברקנית בסיביר. פאוול מצויר בצורה צבעונית חוויית מילדותו: טעם לא נשכח של מים, גוזז ליד שער הנמל, ריח וטעם של טוסטים "תרנגולות" וזיכרונות של טעמים שהוא לא יכול להיפרד מהם: בלוק שוקולד "באנבו", אורנג'דה בשקית אשר שתו תמיד בקיץ. כל המוצרים האלה היו עשויים משאריות חומרי גלם של תעשיית הממתקים בשצ'צ'ין. כשהוא חושב על שצ'צ'ין מעלות לו בראש תמונות של ירוק וכחול, ושכונת פוגודנו, שכונת ליבו - תמונות של צבע צהוב וכחול (צהוב של שמש קיץ

וכחול של השמים). הוא זוכר הכי טוב מקומות אשר היום לא קיימים כמו ה"פטריה" אשר היה ממקום ליד הכניסה לנמל - שם תושבי שצ'צ'ין יצאו לדייטים ומזרקת מים "קיר מילל" אשר נהרסה לפני כמה שנים. משפחת וויז'חוביץ התרחקה ולא התערבה בפעולות של האופוזיציה. משנות ה-80 אדון פאוול זוכר צפירות ושבתות אך בבית לא דיברו על האירועים האלה.

לאחר סיום לימודים בבית הספר התיכון, גב' פולינה הצליחה להתקבל לאוניברסיטה. היא קיבלה מלגה מהמדינה ובנוסף הגישה בקשה לזכאות קבלת סטטוס תושב חוזר למולדתו - היא הצליחה לעשות זאת בשנת 1998. היא מכירה את שצ'צ'ין של פוסט-טרנספורמציה. היא זוכרת מסיבות במועדוני סטודנטים, אבק ורצפת עץ של מועדון "טראנס". היה לה קשה לשמור על המסורת הקולינירית של המזרח - בזמן שהיא עזבה עדיין לא ידעה איך לבשל ורכיבים כמו בשר כבש אשר היה לה קשה למצוא בשצ'צ'ין. במקום זה, היא זוכרת ריחות בכיכר קוסטיושקו - דוכן ירקות ובננות מטוגנות וספרינג רול בקופסא צמוד עליהם. הוריה עדיין גרים בקזחסטן ומדי פעם הם מבקרים את משפחת וויז'חוביץ.

בשיחה השתתפו פאוול וויעז'חוביעץ ואשתו, פולינה.

העיר שלנו, הנמל שלנו. משפחת וויטצאק.

. המילה "עצמאות" סימלה אושר גדול. אני לא מרוצה מהצעירים כיום שלא מבינים את הזמן שבו הם זכו לחיות. הם לא מעריכים אותם. לא מדברים על זה מספיק. מה, אני אמורה לספר על זה לנכדים שלי? הם עונים: "סבתא די...".

(דאנוטה וויטצאק)

דאנוטה וויטצאק (לבית מושינסקה) מראה לנו תמונות של לפני המלחמה. רואים אליהן ילדות מחייכות ומאושרות יחד עם הוריהן. הילדות האלה הן גב' דאנוטה ואחותה. דאנוטה נולדה בשנת 1931 בביאליסטוק. עד שנת 1939 למשפחה היו חיים מאושרים ומבוססים כי אבא שלה, אשר הגיע מלודז', החזיק תפקיד ממשלתי בכיר. עצרו אותו לפני פריצת המלחמה. אף אחד לא ידע על גורלם של האסירים. מצאו רק צעיף אשר נזרק מהרכבת עם פתק עליו שבו נכתב: "מעבירים אותנו למזרח, אנחנו לא יודעים אם נחזור". בשנת 1939 דאנוטה, אחותה, אמא וסבתא שלה עלו על רכבת דומה - הן הועברו לסיביר. שם חוו מציאות חדשה של רעב, דיזנטריה וקור. המצב השתנה טיפה יחד עם פריצת התקוממות של אגודת הפטריוטים הפולניים - משפחה של גב' דאנוטה ניצלה את ההזדמנות ועברה לחווה קולקטיבית לבייסקו. שם היה יותר טוב וגב' דאנוטה יכלה ללמוד באחד מבתי הספר הפולניים. הן כולן הצליחו לחזור מבייסקו לפולין לעיר ביאליסטוק בשנת 1946.

←

דאנוטה וויטצאק

פעם ראשונה שגב' מושינסקה הגיעה לשצ'צ'ין בשנת 1949 אחרי אחותה, צציליה, אשר כבר התגוררה ולמדה בעיר. השוואה בין ביאליסטוק לשצ'צ'ין תמידית היתה לטובתה של שצ'צ'ין. היו בעיר בניינים יפהפיים, כבישים רחבים ורכבת קלה. בשנת 1950 גב' דאנוטה התיישבה בחדר שכור בשכונת לעקנו. לאחר מעט זמן עבר לגור ברחוב ציעשינסקיעגו שכן חדש - בעלה לעתיד של גב' דאנוטה - צ'עסלאב וויטצאק, אשר הגיע מלודז', כמו אבא שלה. הוא הגיע לשצ'צ'ין דרך בלרין. שם הוא עבד בעבודות פרך בשביל מכונת המלחמה של היטלר במפעל גרמני רוזנטל. בשנות ה-60 ייסד והשתתף בארגון אגודה מחוזית לעבודה בשצ'צ'ין. אשתו ובתו זוכרות אותו בתור איש שתמיד היה מעניין לדבר איתו.

נשות המשפחה קיוו לדעת על גורלו של אבא של גב' דאנוטה, בצער רב, לא הצליחו למצוא מידע עליו לאורך השנים. על גורלו המר למדו רק אחרי הקמת המכון לזיכרון לאומי.

**עובדי הרכבת הרוסים שאלו
אותנו: "מדוע מעבירים אותכם?"
ענינו "כי אנחנו פולנים".**

(דאנוטה וויטצאק)

בשנים הראשונות של עצמאות פולין, גב' דאנוטה זוכרת נסיעות לפוזנן, לאופרה. הנסיעות האלה היו מאורגנות ע"י האגודה ובמהלך הנסיעה הן צעקו בכל כוחותיהם: "שצ'צ'ין שלנו, שצ'צ'ין הנמל שלנו". לאחר מכן דאנוטה וויטצ'ק עבדה תקופה מסוימת במספנה לשיפוץ "גריפיה". שם היא ארגנה קבוצת ריקודים. את התקופה של הרפובליקה הפולנית היא זוכרת בתור התקופה שבה אנשים היו יותר קרובים אחד לשני, ביקרו אחד את השני בבתיהם ונהנו יותר. לא היו הרבה טלוויזיות וכשהיו מבקרים מישהו כדי לצפות בטלוויזיה, בסוף פחות צפו ויותר דיברו. מצד שני גב' דאנוטה חוותה גם שעיבוד. כאשר דרשו ממנה לשאת את דמותו של סטלין בחגיגות של הראשון במאי, היא סירבה. הדיחו אותה מבית הספר, השפילו אותה בעבודה וכתוצאה מכך לא אישרו לה להתקבל לאוניברסיטה. היא עברה מבחני בגרות למרות, מה שנראה, כ"גורם חברתי" - היא נשאלה שאלות נוספות מנציג המדינה. סולידריות קיבלה מהפרופסורים בבית הספר התיכון אשר עזרו לה להתכונן למבחנים. משפחה של זוג דאנוטה וצ'עסלאב כוללת היום שתי בנותיהם ומספר נכדים ונינים. גב' דאנוטה לא הייתה מחליפה את העיר שצ'צ'ין בשום עיר אחרת. אין לה גם רצון לבקר בביאליסטוק. היא הפכה לתושבת שצ'צ'ין על פי בחירתה כבר 69 שנים.

בשיחה השתתפה גב' דאנוטה וויטצ'ק, לבית מושינסקה.

**ציון עלי לשאת את דמות של סטלין,
עניתי מיד וללא היסוס: "אני לא
אעשה את זה. הוא הרעיב אותי
במשך 6 שנים, הרג את אבי - אז
תנשקו לסטלין שלכם בתחת".**

(דאנוטה וויטצ'ק)

תיאטרון הוא כמו בית. מוני יוסף ואסנת שנק יוסף

באחד הערבים באוקטובר דיברנו עם מוני יוסף, אמן תיאטרון, שחקן, במאי ופרפורמר יחד עם אשתו, שחקנית בשם אסנת שנק יוסף. מתקיימת בינינו שיחה: בקונסטנצין-יעזיורניע, מקום שאני מתקשר ממנו, יורד גשם סתיו קר. בעכו, בצפון ישראל, שבה מתגוררים מוני יוסף יחד עם אשתו, יש חום של צהרי היום. למרות הבדלים במזג האוויר יש בינינו דברים משותפים. כמו המדינה שלנו, גם במדינה שלהם נלחמו על עצמאותה לא מזמן. ההיסטוריה של העם הפולני והעם היהודי מתקרבת ומתרחקת במשך מאות השנים.

אני שואל את הזוג יוסף שאלה מרכזית בשביל פרויקט זה: מאין אתם? שניהם עונים ללא היסוס: "אנחנו מהארץ". הם כבר נולדו במדינה הצעירה הזו אבל בזמן שמדינת ישראל עדיין לא הייתה קיימת, בין משפחתם של מוני ואסנת היה מרחק משמעותי של מאות קילומטרים. משפחתה של אסנת שנק התגוררה בלבוב לפני המלחמה. השלטים התחלפו - לראשונה אוסטריה-הונגריה, אחר כך פולין, אחר כך ברית המועצות והיום - אוקראינה.

סבא של אסנת היה קצין בצבא אוסטריה. לאחר מלחמת העולם הראשונה התייחסו אליו בתור בוגד כי העיר הפכה להיות תחת שלטון פולני. הוא היה מוכרח לברוח. לאורך כמה שנים למד ועבד בתור רופא בוינה. כאשר היה אישור לחזור לפולין, התגייס לתפקיד בבית חולים בלבוב. בגלל שהוא היה איש מאוד מוכשר, התקדם מאוד מהר לתפקיד מנהל מחלקה. שם אביה של אסנת נולד.

בשלב הזה הייתי חייב לשאול שאלה קשה: איך שרדתם? סבא של אסנת, אשר הצליח להגיע כבר לפלסטינה, הצליח להשיג אישור הגעה עבור אשתו, אביו ודודה של אסנת. על פי האישורים נטען כי הם היו אזרחי גרמניים, פלסטינים גרמניים - חברי אגודת בית המקדש. הוא הצליח להעביר אישור זה לפולין. זו הסיבה שמשפחתה של אסנת שרדה השמדה והועברה למחנה ברגן-בלזן. "מקום זה היה קשה, אבל לא הכי גרוע מכל האפשרויות. שרדנו...". - מסבירה אסנת. חלק מהמשפחה שלה נשארה בפולין. עד היום גרים בוורשה.

הוריו של מוני הגיעו ממקום לגמרי אחר - מעיראק. אלפים שנים אחורה האדמות היו תחת שלטון בבילוני והפכו לביתו של בני עם ישראל אשר נכבשו והועברו לשעבוד. חלק מהם חייו בעיראק עד הקמתה של מדינת ישראל בשנת 1948. אביו של מוני עבד בעיראק בתפקיד של מורה ואמו ניהלה קהילה של יהודיים. "חינו בקרבה למקומות משמעותיים ליהדות - מקום מולדתו של אבי היה באזור מגדל בבל" מספר יוסף. בשנת 1951 התחילו שנים מאוד קשות ליהודיים העיראקים - הוריו של מוני עלו לארץ. שם מוני נולד. "ילדותי הייתה מאוד מאושרת. גדלתי בכפר בהרים. אני זוכר בעלי חיים, טיולים בהרים וחירות." למרות

זאת צריך להודות כי חיים אלו היו בצל המלחמה.

העדה של אסנת היא אשכנזית (רוב יהודיים אשכנזיים התגוררו באירופה וארצות הברית לפני המלחמה) ושל מוני מזרחית (יהודיים אשר התגוררו במזרח). מה הבדל בין שני התרבויות? משפחתה של מוני הייתה ענקית - מצד האם היו לו תשעה דודים ודודות. לכולם נולדו מספר ילדים. בני דודים היו מאוד קרובים אחד לשני. משפחת של אסנת הייתה הרבה יותר קטנה. דורם של הוריו של מוני דיברו בערבית ובפרסית - הם היו מתבוססים בתרבות הערבית. "בני דורי רצו להיות ישראלים, לא רצו אפילו לשמוע מוסיקה ערבית", מספר מוני. "היום אנחנו מצטערים על התנהגותנו, על מה שעשינו להורינו. התנתקנו מחלק גדול של התרבות שלנו". "אשתי בת דור שני של השואה", מוסיף מוני. "על כתפיו של דור זה הניחו משקל כבד מאוד. אסנת זוכרת שאבא שלה לא ישן בלילות. זה כמו לשאת משהו שבווער. זה ההבדל בינינו". "היום, יהודיים לא אשכנזים הם בדרך כלל הרבה יותר רגועים והם בעלי מצב רוח טוב. פולניות נחשבות בארץ לנשים מאוד עצובות" אומרת אסנת. נפגשו עם בעלה בתיאטרון. "תיאטרון ואמנות הם החיים שלנו" - אומר מוני. "תיאטרון בעכו הוא כמו בית. הוא לא תיאטרון קונבנציונלי. הוא מדבר עלינו, על קהילתנו, על ישראל. העבודה שלנו היא בריאת נפשנו. לא חושבים בצורה של שייקספיר ומולייר". "ההשראה שלנו היא התרבות שלנו" אומרת אשתו. תרבות של הרבה מקומות, עמים, ריחות, טעמים - מעורבים אחד עם השני כמו גורלם של אסנת ומוני.

אגודת זמן מקום וזהות

מאז 15 שנים אנו מעצבים פרוייקטים יחד אתכם ובשבילכם באמצעות הארגון זמן מקום וזהות. התחלנו בצניעות של שליחת מכתב בנושא הקמת מוסד חדש בשביל תיאטרון בובות "פלעציוגה". לאורך השנים האלו השתתפנו ביצירת פרויקט "האמריקה החדשה", כלכלה קהילתית וגם פעולות אמנות בסביבת אגם שצ'צ'ין. הוצאנו לאור מעל 20 פרסומים על היסטוריה וזהות של מחוז ערב פומרניה, לדוגמא: גנבי אמונה ותקווה - על ניצולי מחנה ריכוז, סולידריות אימנו - על נשים אשר הקימו מפלגה סולידריות. כל שנה, אנחנו מארגנים אירוע בבית העלמין המרכזי בשם "עץ זיכרון" לזיכרוןם של תושבי העיר שצ'צ'ין, הראויים לכך, אשר קבורים מחוץ לעיר עצמה. אנחנו גם רשמנו כל דבר אשר נעשה בשביל העיר שצ'צ'ין על ידם של מנהלים ותושבים של מחוז ערב פומרניה. כתוצאה מכך, הקמנו ערכות תמונות של תושבי שצ'צ'ין בגלריות. ארגנו טקס לקבלת מעמד של תושב כבוד העיר שצ'צ'ין לאדון ולאדיסלאב בארטושעבסקי ולנשיא לשעבר לעך ולנסה. פעילויות שלנו מאוד מגוונות ומערבות אחד עם השני. כבר כמה שנים אנחנו משתפים פעולה ביצירת מודלים עבור שוק העבודה (אנחנו מעצבים מחקר בקשר לדרישות בסיסיות להעסקה של מובטלים), מודלים העסקה של אנשים עם מוגבלויות וקידום דום אזרחים בקהילה. במקום יקר בליבנו נמצאים עבודה ופרויקט מרכזי לפולין בשם "תשכח מזה" - פרויקט אשר מתעסק עם בריאות הנפש. על פי הפרויקט ערכנו מחקר בשמונה מחוזות בפולין בהשתתפותם של 100000 אזרחים. אנחנו מעורבים גם בפרויקטים להתחדשות ערים ועזרה לאזרחים חקלאיים של פעם. לאורך השנים אנחנו מארחים ירידי כלכלה קהילתיים במחוז ערב פומרניה. הפרויקט החדש שלנו הוא "מיקרו-מרכז של אירופה".

